

Beslut vid regeringssammanträde den 29 november 2007

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ska göra en översyn av Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Livsmedelsverket samt Fiskeriverket. Syftet är att tydliggöra ansvarsfördelningen och effektivisera verksamheterna samt pröva omfattningen av det offentliga åtagandet och konkurrensutsatt verksamhet vid dessa myndigheter.

Utredaren ska föreslå hur myndigheterna ska vara organiserade, dimensionerade och lokaliserade. Utredaren ska utarbeta de författningstexter som behövs för att genomföra de förslag som läggs fram. Förslagen bör kunna leda till effektiviseringar, minskade statliga utgifter och ett minskat offentligt åtagande.

Utredaren ska redovisa sitt uppdrag till regeringen senast den 1 oktober 2008.

Bakgrund

SVA grundades 1911. Livsmedelsverket bildades 1972, då Kungliga veterinärstyrelsen delades upp i Statens livsmedelsverk och Lantbruksstyrelsen. Delar av verksamheten vid Statens institut för folkhälsan och Kommerskollegium fördes då också till Statens livsmedelsverk. Fiskeriverket bildades 1991, då den tidigare Fiskeristyrelsen och de länsvisa fiskenämnderna omorganiserades. Statens jordbruksverk bildades 1991 och ersatte då Lantbruksstyrelsen och Statens jordbruksnämnd. År 2004 bildades Djurskyddsmyndigheten, denna upphörde 2007 varvid uppgifterna inordnades i Jordbruksverket. SVA och Livsmedelsverket är lokaliserade till Upp-

sala. Jordbruksverkets huvudkontor finns i Jönköping och Fiskeriverkets i Göteborg.

Sedan 1991 har det inte skett några större förändringar i myndighetsstrukturen såvitt avser här aktuellt område. Det har dock skett många förändringar i samhället. En av de förändringar som haft störst betydelse för myndigheterna är Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Mot bakgrund av EU-medlemskapet gjordes 1998 en översyn av fiskeriadминистраtionen, särskilt i fråga om Fiskeriverket (Fiskeriadміністраtionen i ett EU-perspektiv, SOU 1998:24).

Regeringen angav i budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1, finansplan) att det med tanke på den omfattning den statliga myndighetsorganisationen nu fått finns anledning att se över hela verksamheten. Regeringen anser det viktigt att genom en översyn ta ett samlat grepp på hela den statliga myndighetsstrukturen. En viktig princip för översynen är att framtidens myndigheter ska fokusera på statens kärnuppgifter. Antalet myndigheter bör också minska.

I budgetpropositionen 2007 angav regeringen också att organisationen av den statliga förvaltningen är ett viktigt styrinstrument men att den statliga myndighetsstrukturen blivit komplicerad och svåröverskådlig.

Mot bakgrund av bl.a. ovanstående beslutade regeringen den 21 december 2006 att tillkalla en utredning för översyn av den statliga förvaltningens uppgifter och organisation (dir. 2006: 123). Utredningen har antagit namnet Förvaltningskommittén.

Behovet av en utredning

Otydlig ansvarsfördelning mellan myndigheterna

Större delen av den lagstiftning som berör Jordbruksverket, SVA, Livsmedelsverket och Fiskeriverket är harmoniserad inom EU. Alla myndigheterna har stor betydelse för Sveriges arbete inom EU och är de myndigheter som tillämpar lagstiftningen nationellt inom respektive ansvarsområde.

Fram till ikraftträdandet av de hygien- och kontrollförfordningar (Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 178/2002, (EG) nr 852/2004, (EG) nr 853/2004, (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004) som beslutats i EU har uppdelningen av ansvarsom-

råden inom den s.k. livsmedelskedjan varit någorlunda tydlig och enkel.

Livsmedelslagstiftningen är tillämplig på alla stadier av produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan, från jord till bord. Detta innebär att kontroll enligt livsmedelslagstiftningen ska ske även i primärproduktionen, vilken tidigare i princip inte omfattades. Det har ibland varit svårt att avgöra vilken myndighet som ska vara ansvarig central kontrollmyndighet eftersom en och samma produktion kan omfattas av flera olika lagstiftningsområden. Likaså har denna oklarhet i ansvarsfördelningen lett till att resurserna i vissa delar utnyttjats på ett ineffektivt sätt.

Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Fiskeriverket har samtliga i uppgift att antingen utföra operativ kontroll inom livsmedelskedjan eller att lämna stöd till och samordna de myndigheter som utför kontrollen. Samma företag kan i många fall vara föremål för kontroll inom flera myndigheters ansvarsområden. Dessa kontroller är inte i samtliga fall samordnade och vissa skillnader i hur kontrollen utförs finns mellan områdena. Detta kan orsaka såväl osäkerhet som onödigt stora kostnader för de berörda företagen.

Vidare finns risk att likartade verksamheter vid olika myndigheter överlappar varandra eller bedrivs på ett ineffektivt och för skattebetalarna onödigt dyrt sätt. Gränsdragningsproblem kan även finnas gentemot andra myndigheter än de ovan nämnda, exempelvis Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen och Naturvårdsverket. Även gränsdragningen gentemot dessa bör klargöras.

Olika modeller för att värdera och hantera risker

En viktig del av myndigheternas arbete är att värdera, hantera och kommunicera de risker som kan finnas inom områdena växtskydd, foder, djurhälsa och livsmedel. Riskanalysen brukar delas in i de tre momenten riskvärdering, riskhantering och riskkommunikation. Vid riskvärderingen bedömer man genom en vetenskapligt baserad analys hur farlig en företeelse är, exempelvis baserat på hur skadligt ett ämne eller en mikroorganism är och i vilken utsträckning som människor eller djur exponeras. För detta krävs vetenskaplig kompetens under kontinuerlig utveckling för att kunna göra sammanfattande bedömningar av kunskapsfältet. I nästa steg vägs andra aspekter in än de rent vetenskapliga för att hantera riskerna. Riskhanteringen innebär att man fattar beslut om, och i så fall på vilket

sätt, risken ska hanteras. Riskhanteringen omfattar även kontroll av effekten av de fattade besluten.

Arbetet med riskanalys kan organiseras på olika sätt, exempelvis har Livsmedelsverket ansvar för att såväl värdera risker som att hantera dessa. Inom området för foder och djurhälsa är ansvaret för riskanalysen delat mellan SVA, som är den riskvärderande myndigheten, och Jordbruksverket, som är den riskhanterande myndigheten. Alla myndigheter som är involverade i arbetet med riskanalysens två första steg är aktiva i arbetet med riskkommunikation.

Såväl Livsmedelsverket som SVA har egna laboratorier till sitt förfogande för bl.a. riskvärdering och kontroll. Även Smittskyddsinstitutet gör bl.a. riskanalyser inom angränsande områden. Eftersom riskanalys är en viktig del av arbetet i livsmedelskedjan bör det utvärderas hur analysen sker på ett för samhället så bra sätt som möjligt.

Verksamhet utanför livsmedelskedjan

En stor del av Fiskeriverkets och Jordbruksverkets verksamheter avser frågor som ligger utanför det som brukar benämnas livsmedelskedjan. Båda myndigheterna är t.ex. ansvariga för genomförandet av olika utvecklingsprogram för att diversifiera fiskerinäringen respektive landsbygdens näringsliv. Jordbruksverket ansvarar även för utbetalning och kontroll av ett antal EG- stöd till jordbruket samt för samordning av länsstyrelsernas stödutbetalningar. I syfte att effektivisera denna verksamhet beslutade regeringen den 4 oktober 2007 att tillkalla en utredare för att se över administrationen, organiseringen och kontrollen av jordbruksstöden (dir. 2007:138). Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Fiskeriverket har ett sektorsansvar för miljön. Jordbruksverket och Fiskeriverket ansvarar även för delar av fast ställda miljömål. Dessa frågor berörs för Fiskeriverkets del av Havsmiljöutredningen (dir. 2006:87).

Forskningsverksamhet vid myndigheterna

De berörda myndigheterna bedriver forskningsverksamhet som kan vara av olika karaktär. Denna verksamhet är i några fall tämligen omfattande och spänner från akademisk forskning till att ta fram underlag för lagstiftningsarbete och myndighetens riskvärde-

ringar. Huvuddelen av denna verksamhet har dock karaktären av kunskapsuppbyggnad och kunskapsförmedling som inte skulle vara aktuell att bedriva vid universitet och högskolor. Användning av begreppet forskning för att beskriva denna verksamhet kan därför delvis vara vilseledande.

Konkurrensutsatt verksamhet

Samtliga de berörda myndigheterna bedriver även verksamhet som inte finansieras med statliga anslag. I många fall handlar detta om avgiftsfinansierad offentlig kontroll där myndigheterna tar ut en avgift för att genomföra kontrollen. Dessa avgifter ska beräknas utifrån principen om full kostnadstäckning.

Flera myndigheter bedriver dessutom verksamhet där man snarast konkurrerar med aktörer på den öppna marknaden. Det bör ifrågasättas i vilken utsträckning staten ska ägna sig åt verksamhet som i vissa fall sannolikt faller utanför ramen för det offentliga åtagandet. Om staten bedriver sådan verksamhet kan det lätt uppkomma tveksamheter om s.k. korssubventionering mellan de olika delarna. Risken är stor att denna typ av verksamhet snedvrider konkurrensen och leder till en sämre fungerande marknad.

Enklare för företag

Ett av regeringens mål är att det ska vara enklare att starta och driva företag i Sverige. Som ett led i detta ska företagens administrativa börda minska med 25 procent till 2010. Detta innebär såväl att de regelverk som riksdag, regering och myndigheter utfärdar ska vara så enkla som möjligt som att företagens kontakter med myndigheter bör kunna ske på enklast möjliga sätt.

Uppdraget till utredaren

Utredaren ska göra en översyn av myndighetsstrukturen inom livsmedelskedjan och göra en analys och översyn av Jordbruksverket, SVA, Livsmedelsverket samt Fiskeriverket och deras respektive verksamheter. Översynen syftar till att lägga fram förslag för att förtydliga och effektivisera myndighetsorganisationen samt pröva omfattningen av det offentliga åtagandet och konkurrensut-

satt verksamhet vid dessa myndigheter. Förslagen bör kunna leda till minskade statliga utgifter och ett minskat offentligt åtagande.

Utredaren ska föreslå en effektiv myndighetsstruktur som underlättar styrning, samordning, kontroll och uppföljning av såväl myndigheternas verksamhet inom livsmedelskedjan som andra uppgifter som myndigheterna har. Utredaren ska vidare beakta hur interaktionen mellan de riskvärderande och riskhanterande verksamheterna bör organiseras för att uppnå effektivast möjliga resultat i förhållande till myndigheternas uppdrag. Utredaren ska pröva möjligheten att skapa en sammanhållen myndighetsstruktur för livsmedelskedjan och även värdera möjligheten att åstadkomma de önskade resultaten inom befintlig organisation. Utredaren ska föreslå hur myndigheten eller myndigheterna ska vara organiserade, dimensionerade och lokaliserade. I övervägandena om lokalisering bör nuvarande verksamhetsorter beaktas. Utredaren ska, om detta blir aktuellt, föreslå namn på eventuella nya myndigheter.

Utredaren ska noga överväga omfattningen av det offentliga åtagandet och identifiera eventuella uppgifter som inte bör ingå i myndigheternas fortsatta verksamhet samt föreslå hur och vid vilken tidpunkt en omstrukturering av sådan verksamhet ska ske.

Utredaren ska analysera i vilken utsträckning myndigheterna bör bedriva forskningsverksamhet och kunskapsuppbyggande verksamhet, i vilken omfattning denna överlappar verksamhet vid andra myndigheter eller annan forskning som bedrivs vid universitet och högskolor samt föreslå hur sådan verksamhet kan effektiviseras och utvecklas eller i vilken omfattning den bör omstruktureras. Utredaren bör i detta beakta forskningens relevans och kvalitet.

Utredaren ska i sitt arbete inte beröra administrationen av jordbruksstöd då denna är föremål för annan utredning (dir. 2007:138). Utredaren ska dock beakta de kopplingar som finns för primärproduktionen i form av tvärvillkor och register. Utredaren ska inte heller lämna förslag kring förändring av det kommunala ansvaret för livsmedelskontroll.

I arbetet ska utredaren beakta den betydelse som myndigheterna har för Sveriges arbete i EU och hur detta arbete kan bedrivas på bästa sätt. Vidare ska utredaren vid utarbetandet av förslag beakta effekterna på myndigheternas samarbete med länsstyrelserna.

Utredaren ska i sina förslag beakta möjligheten att minska den administrativa bördan för företagen respektive andra myndigheter.

Utredaren ska utarbeta förslag till de författningstexter som behövs för att genomföra utredarens förslag.

Utredaren ska redovisa personal- och anslagsmässiga konsekvenser av de förslag som läggs fram.

Uppdragets genomförande och tidsplan

Utredaren ska samråda med Havsmiljöutredningen (dir. 2006: 87), Förvaltningskommittén (dir. 2006:123) och Utredningen av administration, organisering och kontroll av jordbruksstöden (dir. 2007: 138).

Utredaren ska i arbetet göra jämförelser med hur motsvarande verksamheter har organiserats i ett urval av andra länder inom EU och i närområdet.

Utredaren ska hålla berörda myndigheter och intresseorganisationer informerade om arbetet och bereda dem tillfälle att framföra synpunkter. Utredaren ska hålla berörda centrala arbetstagarorganisationer informerade om arbetet och ge dem tillfälle att framföra synpunkter.

Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 1 oktober 2008.

(Jordbruksdepartementet)

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till utredningen Ansvar inom livsmedelskedjan (Jo 2007:04)

**Dir.
2008:83**

Beslut vid regeringssammanträde den 18 juni 2008

Sammanfattning av uppdraget

Utredningen Ansvar inom livsmedelskedjan (Jo 2007:04) ska i tillägg till det ursprungliga direktivet analysera och lämna förslag gällande hemvisten i myndighetsstrukturen för förvaltningsuppgifter inom det veterinära området och för en statlig veterinärorganisation.

Utredningen ska ha slutfört sitt arbete den 1 december 2008.

Behovet av utredning

I april 2007 redovisade Veterinärutredningen (Jo 2005:04) sitt betänkande, Veterinär fältverksamhet i nya former (SOU 2007:24). Utredningen skulle utreda och vid behov föreslå förändringar av organisationen av den veterinära fältverksamheten och viss veterinär myndighetsutövning. Utredningen tillsattes bl.a. mot bakgrund av kritiken mot att Statens jordbruksverk har dubbla roller genom att myndigheten har allmänna förvaltningsuppgifter och uppgifter som innefattar myndighetsutövning inom det veterinära området och samtidigt genom den statliga distriktsveterinärorganisationen är aktör på veterinärmarknaden. Främst riktas kritiken mot att Jordbruksverket är centralt ansvarig för tillsyn över veterinär verksamhet, vilket innebär att verket är ansvarigt för tillsynen över den egna distriktsveterinärorganisationen. Dessutom, menar kritikerna, leder organisationen till att privatpraktiserande veterinärer inte rapporterar in djursjukdata – journaluppgifter om djurens sjukdomar och behandlingar – till Jordbruksverket i tillräcklig utsträckning.

Veterinärutredningen anser att frågan om Jordbruksverkets dubbla roller bör behandlas i ett större sammanhang inom ramen för den pågående översynen av den statliga förvaltningen. Emellertid menar utredningen att tillsyn över veterinär verksamhet inte ska bedrivas i en myndighet som samtidigt är aktör på veterinärmarknaden. Vidare konstaterar utredningen att mycket av den information som Jordbruksverket samlar in om marknaden inom ramen för förvaltningsverksamheten skulle kunna användas för att skapa konkurrensfördelar för distriktsveterinärerna i förhållande till konkurrerande privatpraktiserande veterinärer.

Utredningen (Jo 2004:03) om översyn av djursjukdata redovisade sitt betänkande (SOU 2005:74) i september 2005. Denna utredning, som också den var ett resultat av den kritik som finns mot Jordbruksverkets dubbla roller, anser att djursjukdata i princip inte ska hanteras av en myndighet som bedriver klinisk veterinärverksamhet.

Veterinärutredningens huvudförslag är att distriktsveterinärorganisationen ska privatiseras, först i landets södra delar och i övrigt i den mån marknadssituationen och nya styrmedel medger. I remissvaren framkommer emellertid väsentlig kritik mot detta förslag, vilket innebär att regeringen för sitt ställningstagande har behov dels av ett alternativ till Veterinärutredningens förslag där statligt anställda veterinärer är en del i den veterinära organisationen, dels av ytterligare analys av utredningens förslag. Jordbruksverket och Livsmedelsverket har därför fått i uppdrag att analysera och lämna två alternativa förslag till veterinär organisation. Om alternativet med en statlig veterinärorganisation ska genomföras finns, mot bakgrund av slutsatserna i Veterinärutredningen och Utredningen om översyn av djursjukdata, behov att analysera och ta ställning till hemvisten i myndighetsstrukturen för förvaltningsuppgifter inom det veterinära området och för en statlig veterinärorganisation för att undvika bl.a. de konkurrensproblem som varit orsak till tidigare utredningar.

Utvidgning av uppdraget

Med stöd av regeringens bemyndigande den 29 november 2007 gav ansvarigt statsråd en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt, Livsmedelsverket samt Fiskeriverket (dir. 2007:166).

Regeringen ger nu utredaren i uppdrag att, utöver det som omfattas av de ursprungliga direktiven, analysera och lämna förslag gällande hemvisten i myndighetsstrukturen för förvaltningsuppgifter inom det veterinära området och för en statlig veterinärorganisation. Veterinära ansvarsnämnden, som prövar frågor om disciplinansvar för veterinärer enligt lagen (1994:844) om behörighet att utöva veterinäryrket, bör ingå i analysen.

Utredningsarbetet

Utöver vad som sägs i de ursprungliga direktiven ska utredaren beakta betänkandet från Veterinärutredningen (SOU 2007:24), betänkandet från Utredningen om översyn av djursjukdata (SOU 2005:74) och betänkandet från utredningen Behörighet och ansvar inom djurens hälso- och sjukvård (SOU 2005:98). Utredaren ska även beakta redovisningen av uppdrag lämnat till Statens jordbruksverk och Livsmedelsverket den 5 juni 2008.

Redovisning av uppdraget

Utredningstiden förlängs och ett samlat betänkande ska lämnas till regeringen senast den 1 december 2008.

(Jordbruksdepartementet)

Kommittédirektiv

**Tilläggsdirektiv till utredningen Ansvar inom
livsmedelskedjan (Jo 1007:04)**

**Dir.
2008:139**

Beslut vid regeringssammanträde den 13 november 2008

Förlängd tid för uppdraget

Med stöd av regeringens bemyndigande den 29 november 2007 tillkallade chefen för Jordbruksdepartementet en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt, Livsmedelsverket samt Fiskeriverket (dir. 2007:166). Enligt de ursprungliga direktiven skulle utredaren ha slutfört sitt arbete senast den 1 oktober 2008.

Den 18 juni 2008 utökade regeringen uppdraget till att även omfatta bl.a. analys och förslag gällande hemvisten i myndighetsstrukturen för förvaltningsuppgifter inom det veterinära området och för en statlig veterinärorganisation (dir. 2008:83). Samtidigt förlängdes utredningstiden till den 1 december 2008.

Utredningstiden förlängs. Utredaren ska slutredovisa uppdraget senast den 31 januari 2009.

(Jordbruksdepartementet)

Kontroll inom livsmedelskedjan i ett internationellt perspektiv

1. Inledning

Lagstiftningen inom och administrationen av livsmedelskedjan har genomgått betydande förändringar under de senaste åren. EU har från början av 2000-talet antagit flera nya förordningar inom ramen för en sammanhållen livsmedelslagstiftning. Den nya lagstiftningen anlägger ett horisontellt livsmedelssäkerhetsperspektiv som förutom livsmedel omfattar foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd. Vidare har en ny livsmedelssäkerhetsmyndighet etablerats, Europeiska livsmedelssäkerhetsmyndigheten (EFSA). Inom generaldirektoratet för Hälsa och konsumentfrågor, DG Sanco, har kontoret för livsmedels- och veterinärfrågor, Food and Veterinary Office, sedan slutet av 1990-talet bedrivit revision av de enskilda medlemstaternas kontrollsystem inom livsmedelskedjan, och ställt konkreta krav på förbättringsåtgärder när nivå och eller kvalitet på kontrollerna i något avseende har bedömts vara för låg eller otillfredsställande. Utvecklingen inom EU har i sin tur bidragit även till att organisatoriska och verksamhetsmässiga förändringar har genomförts eller är på väg att genomföras i ett stort antal medlemsstater. Livsmedelskedjans administration har med andra ord anpassats eller är på väg att anpassas till nya förhållanden.

Föreliggande bilaga avser ge en internationell orientering inom livsmedelssäkerhetsområdet inklusive foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd.

Först beskrivs ett antal internationella organisationer med uppdrag inom livsmedelssäkerhetsområdet.

Därefter redovisas ett urval nationella system för livsmedelskedjans administration. Urvalet är begränsat till sju EU-länder samt Norge.

2. Internationella organisationer

2.1. Food and Agriculture Organization

Food and Agriculture Organization, FAO, är FN:s expertorgan för globala livsmedels-, jordbruks-, skogsbruks- och fiskefrågor. FAO utgör ett forum för utbyte inom världssamfundet genom dialog, erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring i fråga om naturresurserna jord, skog och fiske.

Efter att från starten 1945 ha haft säker tillgång till mat som huvudsaklig prioritering, införlivades från 1962 i samarbete med Världshälsoorganisationen, WHO, även livsmedelssäkerhet i FAO:s verksamhet. Organisationen har därmed två framträdande uppgifter: Food security i betydelsen av tillfredsställande livsmedelsförsörjning för världens befolkning, och food safety i betydelsen av tillgång till livsmedel av sådan kvalitet att inte människors hälsa hotas. I sitt strategiska ramverk (handlingsprogram) för tiden fram till 2015 betonas dessa två inriktningar i hög grad.

Codex-kommissionen är ett globalt standardiseringsorgan för livsmedel som etablerats under FAO och Världshälsoorganisationen (WHO) gemensamt 1961/1962. Codex har tillsammans med de två andra standardiseringsorganen; djurhälsoorganisationen (OIE) och Växtskyddskommissionen (CPM) viktiga funktioner inom det internationella handelsystemet och särskilt SPS-avtalet. Medlemsstaterna arbetar inom ramen för dessa organisationer fram vetenskapligt underbyggda standarder och riktlinjer som syftar till att underlätta en fungerande världshandel med livsmedel och jordbruksprodukter.

Uppgifterna för FAO inom livsmedelssäkerhet kan närmare specificeras enligt följande:

- Etablera och förbättra nationella regelverk för livsmedelskontroll i överensstämmelse med internationella krav.
- Tillhandahålla tekniskt stöd och experthjälp för utveckling av ett integrerat kontrollsystem för livsmedel, för att därigenom öka säkerhet och kvalitet genom hela livsmedelskedjan.

- Tillhandahålla oberoende vetenskaplig rådgivning, riskbedömning och tillhörande riktlinjer beträffande livsmedelssäkerhet i enlighet med Codex Alimentarius (se nedan), inklusive värdering av livsmedelstillsatser, kemiska och mikrobiologiska föroreningar, naturligt förekommande gifter samt livsmedel framtagna genom modern bioteknologi.
- Utveckla riktlinjer och metoder för riskbedömning av livsmedel och tillhörande riskhantering, samt främja kapaciteten rörande olika aspekter beträffande säkerhet och kvalitet hos livsmedel.
- Bistå i nöd- eller krissituationer genom att medverka med råd och riktlinjer kring livsmedelssäkerhet.

2.2. Codex Alimentarius

År 1963 etablerades The Codex Alimentarius Commission (CAC) i syfte att skydda människors hälsa men även underlätta internationell handel genom att utveckla standards för livsmedel. Det är ett för FAO och WHO gemensamt organ, men där tyngdpunkten ligger hos FAO, som också utgör sekretariat för CAC. Kommissionen består av representanter från de för närvarande (januari 2008) 172 medlemsstaterna. Codex Alimentarius, latin för boken om livsmedel, är beteckningen på det regelverk för livsmedel som löpande tas fram inom ramen för FAO:s och WHO:s standardprogram för livsmedel.

Kommissionen har till sitt förfogande drygt 40 kommittéer och insatsgrupper. Kommittéerna har tre olika inriktningar:

Generella eller övergripande kommittéer som utarbetar regler för alla typer av livsmedel, exempelvis märkning, hygien, bekämpningsmedel, livsmedelstillsatser och främmande ämnen. Det finns åtta generella kommittéer. Dessa anses de viktigaste av Codexkommittéerna.

Varukommittéer, 17 till antalet, som tar fram standarder för varugrupper, såsom fisk och fiskprodukter, mjölk och mjölkprodukter, spannmål, choklad, etc. Varukommittéerna har skiftande betydelse för den internationella handeln.

Samordningskommittéer för olika världsdelar arbetar med frågor av särskild betydelse för respektive region. Det finns fem sådana kommittéer.

Kommittéerna är lokaliserade till olika platser globalt. Flera av kommittéerna är inte längre verksamma då de har slutfört sina uppdrag. Exempelvis gäller det den kommitté som har utarbetat standard för glass, en kommitté som hade sitt säte i Stockholm.

Verksamheten inom FAO omfattar vitt skilda områden inom livsmedelskedjan. Varustandarder omfattar cirka 200 olika produkter, allt från konserverade tomater till olivoljor och snabbfrusen spenat. Vidare regleras användningen av cirka 1 500 olika livsmedelstillsatser genom The Joint FAO/WHO Expert Committee on Food Additives (JECFA), med angivande av totalt mer än 2 500 gränsvärden i olika livsmedel. Kommittén administreras gemensamt av FAO och WHO.

Efter att FAO från början har behandlat livsmedelssäkerheten med utgångspunkt i enbart tillsatser, har arbetsområdet successivt vidgats till att omfatta förekomst av föroreningar, bekämpningsmedel, naturligt förekommande gifter och rester av veterinärmedicin.

FAO framhåller i sin verksamhet betydelsen av ett väl fungerande arbete med de risker som kan förekomma i livsmedelskedjan, och tillämpar principerna i det egna arbetet med exempelvis standarder för livsmedel. I korthet är dessa följande: Så långt möjligt skall riskanalyser skall vara ett integrerat moment i alla livsmedels-sammanhang. Riskanalyserna vidare tillämpas konsekvent, vara öppna och dokumenterade och utförda enligt senaste vetenskapliga rön. Uppläggningsen skall vara strukturerad i stegen riskvärdering, riskhantering och riskkommunikation. Så långt det är praktiskt möjligt bör det vidare finnas en funktionell åtskillnad mellan riskbedömning och riskhantering, för att därigenom garantera vetenskaplig integritet och förebygga intressekonflikter.

2.3. The World Organisation for Animal Health (OIE)

Nödvändigheten av att förebygga och bekämpa epizootier ledde till att Office Internationale des Epizooties (OIE) bildades år 1924 i Paris. Sedan 2003 benämns organisationen the World Organisation for Animal Health, men bibehåller sin förkortning OIE. Den är en mellanstatlig organisation med 172 medlemsländer i januari 2008, och erkänns av Världshandelsorganisationen, WTO, som referensorgan för djursjukdomar, särskilt epizootier. Organisatio-

nen leds av en internationell kommitté med representanter från signatärländerna.

Förutom djurhälsa har OIE sedan några år också lagt fast normer för djurskydd, exempelvis för transport av djur till lands och sjöss och i luften, slakt av djur för konsumtion och för kontrolländamål vid sjukdomar.

Under de senaste åren har OIE också aktiverat sig inom zoonoser samt andra sjukdomar som kan överföras till människan genom livsmedel, oberoende av om de förorsakar sjukdomar hos djur. Syftet är att förbättra livsmedelssäkerheten internationellt.

Andra frågor inom OIE:s verksamhet omfattar exempelvis djuridentifiering och spårbarhet, veterinärcertifiering, mikrobiologisk resistens, riskhantering vid zoonoser, tillsammans med FAO god jordbrukspraxis samt djurfoder. I OIE:s policy ingår också att stärka samverkan med CAC.

2.4. The Commission on Phytosanitary Measures

The Commission on Phytosanitary Measures (CPM, Kommissionen för växtskyddsåtgärder) är en organisation, knuten till FAO, som till syfte har att förhindra förekomst och spridning av sjukdomar hos växter och växtprodukter. Till grund för Kommissionens arbete ligger Internationella växtskyddskonventionen,¹ ett dokument som våren 2008 hade antagits av 169 stater, som således biträder konventionens stadgar. I konventionen föreskrivs bland annat vilka åtaganden som ligger på respektive stats växtskyddsorganisation. Exempelvis skall certifiering ske i enlighet med gällande växtskyddsföreskrifter, kontroll skall göras av åkrar, plantskolor, trädgårdar, växthus och laboratorier, av växter och växtprodukter under lagring eller transport, kontroll och bekämpning av sjukdomsutbrott, med mera. Bland övriga uppgifter kan nämnas att företa riskanalyser, utbilda personal, samt informera om förekomst av växtsjukdomar.

Sverige tillhörde de allra första signatärländerna och ratificerade växtskyddskonventionen i maj 1952.

¹ International Plant Protection Convention, reviderad november 1997.

3. Livsmedelssäkerheten i Europeiska Unionen

Europeiska Unionen har successivt stärkt och utvecklat sin kontroll beträffande livsmedelssäkerhet. En markant förändringsperiod var under åren 2000–2004, med bland annat inrättande av European Food Safety Authority, (Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, EFSA), som etablerades 2004. Under samma period beslutades om ett antal förordningar. Inom Kommissionen har generaldirektoratet för Hälsa och konsumentfrågor (Directorate General for Health and Consumer Affairs, SANCO) det övergripande ansvaret för livsmedelsfrågorna.

En betydande förändring av EU:s hantering av livsmedelsfrågorna i vid mening ägde rum i och med beslutet om Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av den nämnde Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet. I sin tur har detta beslut påverkat de enskilda medlemsländernas organisering av och arbete med livsmedelssäkerheten generellt.

Ett grundläggande angreppssätt för den reviderade livsmedelssäkerheten blev att se hela livsmedelsproduktionskedjan som en sammanhängande enhet, från primär- och foderproduktion via beredning och förädling till och med försäljning eller tillhandahållande av livsmedel till konsumenten, då alla moment kan ha betydelse för livsmedelssäkerheten.

3.1. Generaldirektoratet för Hälsa och konsumentfrågor, DG SANCO

EU:s verksamhet inom området för livsmedelssäkerhet har till syfte att säkerställa en hög och integrerad nivå på livsmedelssäkerhet, djurhälsa, djurskydd och växtskydd inom EU genom sammanhängande från jord till bordåtgärder och avpassad samlad kontroll, samtidigt som den inre marknaden skall fungera effektivt. För att uppnå detta syfte erfordras lagstiftnings- och andra åtgärder som omfattar följande moment: att säkerställa effektiva kontrollsystem och bedöma överensstämmelse med EU-standarder inom livsmedelssäkerhet och livsmedelskvalitet, djurhälsa, djurskydd, djurens näringsprocess och växtskydd, inom EU och hos tredje land med export till EU, att samverka med tredje land och internationella

organisationer inom samma områden, samt att samverka med Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, EFSA.

DG SANCO i Bryssel är organiserat i sex konton, varav tre har direkt samband med frågor som rör livsmedelssäkerhet. Uppgifterna är i översikt följande:

- Direktoratet för djurhälsa och djurskydd svarar för djurhälsa, djurskydd, foderfrågor samt internationella frågor i samband härmed.
- Direktoratet för säker livsmedelskedja arbetar med bioteknik, växtskydd, livsmedelshygien, kemikalier, föroreningar, bekämpningsmedel, lagstiftning, nutrition, märkning samt med systemet för snabb varning.
- Livsmedels- och veterinärkontoret, (Food and Veterinary Office, FVO) hanterar frågor om animaliska livsmedel, vegetabilier, växtskydd, djurens näringsprocess, importkontroll, rester av bekämpningsmedel, djurhälsa, djurskydd samt svarar för uppföljning av medlemsländernas organisering av och arbete med livsmedelssäkerheten, vilket resulterar i så kallade landsprofiler.

Sistnämnda uppgift, att upprätta landsprofiler, innebär ett omfattande arbete, med återkommande inspektioner av respektive land (även tredje land med export till EU), notering av iakttagelser, utfärdande av rekommendationer, uppföljningar vid efterföljande inspektioner, etc. Under en period på några år kan antalet besök i ett enskilt land uppgå till ett tiotal. Det kan nämnas att FVO sedan 1999 har genomfört 31 inspektioner i Sverige.

Syftet med FVO:s inspektioner är att säkerställa ett effektivt kontrollsystem och att detta överensstämmer med EU:s lagstiftning inom livsmedelsområdet och med standarder för livsmedelskedjan. I samband med FVO:s rapportering anmodas ansvarig myndighet i respektive land att kommentera gjorda iakttagelser samt att upprätta en åtgärdsplan för hur man skall komma tillrätta med eventuella tillkortakommanden. Emellanåt leder påträffade brister till ytterligare klargöranden eller lagstiftningsåtgärder från Kommissionen.

Härutöver genomför FVO ett stort antal inspektioner med åtföljande dokumentation inom en rad områden, exempelvis olaglig import av animalier och levande djur, regel tillämpning vad avser

animala biprodukter, veterinär gränskontroll, standarder för värp-höns, tillämpning av kontrollåtgärder avseende föroreningar av polyaromatiska kolväten i matolja, etc.

FVO har mer än fördubblat sin personella kapacitet på tio år. År 1997, då verksamheten utökades till att omfatta hela livsmedelskedjan, var antalet anställda 74 för att i dag uppgå till drygt 160. Av dessa är cirka 80 inspektörer som svarar för kontrollverksamheten inom EU och tredje land. FVO är sedan 1995 utlokaliserat från Bryssel till Grange CO Meath på sydöstra Irland.

Till DG SANCO finns sedan 2004 en rådgivande grupp för livsmedelskedjan knuten. Kommissionen skall samråda med denna grupp i frågor som rör livsmedels- och fodersäkerhet, märkning och presentation av livsmedel och foder, nutrition i förhållande till livsmedelslagstiftning, djurhälsa och djurskydd samt frågor som rör växtskydd, växtskyddsmedel och rester av dessa samt villkor för saluföring av utsäde och förökningsmaterial, däribland biologisk mångfald och industriell äganderätt och tillhörande frågor.

Vidare inrättades i samband med den nya lagstiftningen en kontrollkommitté för att kunna garantera ett effektivare och övergripande synsätt på livsmedelskedjan och djurhälsan. Denna kommitté ersatte flera tidigare kommittéer. Kommitténs uppgifter omfattar bland annat områdena allmän livsmedelslagstiftning, biologisk och toxikologisk säkerhet i livsmedelskedjan, kontroll- och importvillkor, djurnutrition, genetiskt modifierade organismer och miljörisker, djurhälsa, djurskydd och fytopharmaceutika.

Systemet för snabb varning för att anmäla livsmedels eller foders direkta eller indirekta risker för människors hälsa inrättades också år 2002, med Kommissionen som ansvarigt organ. Systemet omfattar medlemsstaterna, Kommissionen och Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet. Medlemsstaterna, Kommissionen och myndigheten skall utse varsin kontaktpunkt för detta nätverk. Påträffas en allvarlig risk för människors hälsa hos ett livsmedel eller foder skall detta snarast anmälas till Kommissionen, som i sin tur omedelbart skall vidarebefordra informationen till övriga parter.

3.2. Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, EFSA

Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet lokaliserad till Parma, Italien, bildades i samband med beslut om Europaparla-

mentets och Rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning,

Den övergripande uppgiften för myndigheten är att tillhandahålla vetenskaplig rådgivning och vetenskapligt och tekniskt stöd för gemenskapens lagstiftning och politik inom alla områden som har direkt eller indirekt inverkan på livsmedels- och fodersäkerhet. Den skall tillhandahålla opartisk information om alla frågor inom dessa områden och informera om risker. Vidare ingår att bidra till hög skyddsnivå för människors liv och hälsa och då beakta djurhälsa och djurskydd, växtskydd och miljön inom ramen för den inre marknadens funktion.

Som särskilt profilområde framstår vetenskaplig riskanalys och riskbedömning. I förordning 178/2002, artikel 22, föreskrivs bland annat följande.

5. Myndighetens uppgifter skall även inbegripa

- a) vetenskaplig rådgivning och vetenskapligt och tekniskt stöd i fråga om nutrition för människor i samband med gemenskapslagstiftningen och, på kommissionens begäran, stöd när det gäller information om nutritionsfrågor inom ramen för gemenskapens hälso-program,*
 - b) vetenskapliga yttranden i andra frågor om djurs hälsa och välbefinnande samt växtskydd,*
 - c) vetenskapliga yttranden om andra produkter än livsmedel och foder som rör genetiskt modifierade organismer enligt definitionen i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG och utan att de förfaranden som fastställs i detta åsidosätts.*
- 6. Myndigheten skall avge vetenskapliga yttranden som skall utgöra den vetenskapliga grunden för utformande och antagande av gemenskapsåtgärder på de områden som uppdraget omfattar.*
- 7. Myndigheten skall utföra sina uppgifter på ett sådant sätt att den kan fungera som ett referenscentrum genom sitt oberoende, den vetenskapliga och tekniska kvaliteten i dess yttranden och information, öppenheten i dess förfaranden och arbetsmetoder, samt den omsorg med vilken den utför sina arbetsuppgifter.*

EFSA stöds i detta arbete av en vetenskaplig kommitté med vetenskapliga paneler, vars sammansättningar är noga reglerade.

Den vetenskapliga kommittén och de permanenta vetenskapliga panelerna ansvarar för att avge EFSA:s vetenskapliga yttranden, var och en inom sitt eget kompetensområde. Kommittén består av ordförandena för de vetenskapliga panelerna samt sex oberoende vetenskapliga experter som inte ingår i någon av panelerna. Likaså skall panelerna bestå av oberoende vetenskapliga experter. Panelerna är uppdelade efter ett antal kompetensområden:

- Livsmedelstillsatser, smakämnen, processhjälpmedel och material som kommer i kontakt med livsmedel.
- Tillsatser och produkter eller ämnen som används i foder.
- Växtskydd, växtskyddsmedel och rests substanser av dem.
- Genetiskt modifierade organismer.
- Dietprodukter, nutrition och allergier.
- Biologiska faror.
- Främmande ämnen i livsmedelskedjan.
- Djurhälsa och djurskydd.

Antalet paneler och tillhörande uppgifter kan ändras av Kommissionen.

I samband med att förordning 178/2002 antogs konstaterades också att insamling och analys av uppgifter om livsmedelskedjan på gemenskapsnivå hade allvarliga brister. EFSA tilldelades därför ansvar för att se över och utveckla ett nätverk som omfattar samtliga medlemsstater. Syftet med nätverket är särskilt att underlätta ett vetenskapligt samarbete genom att samordna verksamheten, utbyta information, utveckla och genomföra gemensamma projekt samt att utbyta expertkunskaper och bästa metoder på områden som omfattas av myndighetens uppdrag.

3.3. Riskanalys i livsmedelskedjan

Riskhanteringen sköts på EU-nivå av Kommissionen, medlemsstaterna och Europaparlamentet.

Riskanalysen delas vanligen upp i tre steg: riskbedömning, riskhantering och riskkommunikation. EFSA svarar för riskbedömning genom sin vetenskapliga kommitté och vetenskapliga paneler.

Kommissionen genom DG SANCO ansvarar för att besluta om riskhanteringsåtgärder, och stödjer sig därvid bland annat på EFSA:s slutsatser. Påträffas vad som bedöms vara en risk för människors hälsa, är första steget att vidta åtgärder inom ordinarie organisation. Kommissionen kan dock, om man bedömer att detta inte räcker till, inrätta en så kallad krisenhet. Denna enhet får då ansvaret för att inhämta och utvärdera all relevant information och identifiera vilka möjligheter det finns att så effektivt och snabbt som möjligt förhindra eller undanröja risken för människors hälsa eller minska den till en godtagbar nivå, det vill säga samma uppgifter som åvilar Kommissionen i övriga fall. Krisenheten kan begära hjälp från någon offentlig eller privat person vars sakkunskaper den anser nödvändiga för att effektivt hantera krisen i fråga.

Såväl DG SANCO som EFSA kommunicerar sina slutsatser, åtgärder och andra erfarenheter, det vill säga utför riskkommunikation, sinsemellan och till allmänheten. Öppenhet skall i alla sammanhang präglade arbetet med livsmedelssäkerhet.

4. Livsmedelskontrollen i ett antal olika länder

Livsmedelskontrollen är organiserad på olika sätt inom EU och i ett antal länder i närområdet. Med ledning av utredningsdirektiven redovisas i det följande hur kontrollen är organiserad med utgångspunkt i följande förhållanden:

- De myndigheter och organisationer som medverkar i kontrollen.
- De huvudsakliga uppgifterna för respektive myndighet.
- Hur den operativa kontrollen är organiserad för hela livsmedelskedjan, det vill säga från produktion över beredning, bearbetning och distribution.
- I det fall att flera organ medverkar i livsmedelskontrollen redovisas i vad mån gränsdragningen mellan dessa myndigheter är tydlig.
- I vad mån är uppgifter som avser riskvärdering, riskhantering och kommunikation av riskerna fördelade på olika myndigheter.
- Är den samlade riskanalysen uppdelad med utgångspunkt i växtskydd, foder, djurhälsa och livsmedel.

- Bedriver de myndigheter som ansvarar för livsmedelskontrollen konkurrensutsatt verksamhet.
- I vilken omfattning bedriver myndigheterna forskning, och är denna forskning uppdelad på olika myndigheter efter några slags principer. Förekommer samarbete med reguljära FoU-institutioner.
- Bedrivs kontrollen gentemot företag av flera myndigheter eller sker en samordning i syfte att minimera kontakterna med företag och företagens rapporterings- och redovisningsskyldighet.

Utgångspunkterna för analysen är den landsprofil för respektive land som har upprättats av Kommissionens generaldirektorat för Hälso- och konsumentskydd, DG SANCO, och dess kontor för livsmedel och veterinärfrågor (FVO). FVO har i sin redovisning utgått från dokument och skrivelser från berört land samt företagit genomgångar på plats hos berörda myndigheter. En landsprofil består av tre delar:

Del 1 redovisar den övergripande myndighetsorganisationen och ansvarsfördelningen mellan departement i förhållande till de olika momenten i kontrollsystemet.

1. Del 2 innehåller en mer detaljerad redovisning och bedömning av i vad mån utfärdade rekommendationer har föranlett åtgärder.

Del 3 omfattar en översikt av de inspektioner som FVO genomfört i respektive land sedan 1999 och innehåller för vart och ett av de elva kontrollsystemen en bedömning av de framsteg som gjorts på basis av lämnade rekommendationer, framsteg som slutligen har granskats vid en heltäckande inspektion.

5. Finland

5.1. Myndigheter och övergripande ansvarsfördelning

Finland har fyra administrativa nivåer för livsmedels- och veterinärkontroll. Dessa är regeringsministerier, central kontrollmyndighet, länsstyrelserna samt kommuner.

På regeringsnivå har Jord- och skogsbruksministeriet den centrala rollen, med bland annat en avdelning för livsmedel och

hälsa inklusive central veterinärservice. Avdelningen bereder lagstiftning inom ett stort antal områden, såsom livsmedel och livsmedelssäkerhet, djurhälsa, medicinering och djurskydd, försöksdjur, veterinär gränskontroll, veterinärverksamhet, djurfoder, pesticider, växtskydd, utsädeskontroll, marknadsföring av utsäde, konstgödsel, rättigheter för växtframtagare, växtmaterial och lag om främjande av växtframtagning. Jord- och skogsbruksministeriets dominerande roll framgår av att i juni 2007 cirka 50 personer arbetade med livsmedelsfrågorna i vid mening, medan de övriga ministerierna tillsammans har knappt tio. Vissa frågor hanteras av Social- och hälsoministeriet, Handels- och industriministeriet samt Finansministeriet.

Livsmedelssäkerhetsverket, (Elintarviketurvallisuusvirasto, Evira) är den centrala myndigheten för livsmedelskedjans administration. Men uppgifter utförs också av Tullverket, Social- och hälsovårdens produkttillsynscentral, Folkhälsoinstitutet och Läkemedelsverket.

På regional nivå utför länsstyrelser och Arbetskrafts- och näringscentraler vissa uppgifter och på lokal nivå kommuner.

5.2. Livsmedelssäkerhetsverket, Evira

Den direkt under regeringen underställda myndigheten för livsmedelskontroll, Livsmedelssäkerhetsverket, Evira, bildades den 1 maj 2006. I samband med att Evira bildades upphörde Livsmedelsverket, Forskningsanstalten för veterinärmedicin och livsmedel och Kontrollcentralen för växtproduktion. De uppgifter som dessa svarade för övertogs av Evira. Dessutom överfördes vissa uppgifter inklusive personal från Jord- och skogsbruksministeriet till den nya myndigheten. Inklusive de regionala verksamheterna har Evira cirka 750 anställda.

Myndigheten ansvarar för det nationella programmet för livsmedelskontroll som täcker hela kedjan från jord till bord. (from farm to fork) Genomförandet av programmet åvilar ett antal myndigheter och inkluderar på nationell nivå även finska tullmyndigheten. Evira är organiserat i tre avdelningar²:

- Förvaltningsavdelningen, som i huvudsak svarar för intern administrativ service.

² Eviras organisations- och verksamhetsbeskrivning.

- Kontrollavdelningen, med uppgift att svara för i stort sett all kontrollverksamhet avseende såväl primärproduktion som livsmedelsberedning och veterinära frågor.
- Forsknings- och analysavdelningen, som täcker djursjukdomar, djurhälsa, fiskhälsa, växtskydd, växtanalyser, mikrobiologi, patologi, etc.

Dessa avdelningar leds av generaldirektören.

Riskvärdering och köttkontroll med övervakning är placerade i separata funktioner direkt under överdirektörens ledning.

Härutöver finns ett zoonoscentrum, samt funktioner för Djurhälsa och djurskydd, Livsmedelssäkerhet samt för Förutsättningar för växtproduktion och växtskydd.

Enligt den finska livsmedelslagen (Livsmedelslag 13.1.2006/23) har Evira bland annat följande uppgifter:

- Övergripande uppgift är att planera, styra, utveckla och verkställa livsmedelskontrollen nationellt. Dessutom skall Evira
- leda länsstyrelserna vid utvärderingen av kommunernas livsmedelskontroll,
- sörja för livsmedelskontrollen i stora slakterier³ och livsmedelslokaler för hantering av kött och fisk i anslutning till slakterier,
- ansvara för planering och genomförande av den nationella övervakningen av främmande ämnen i livsmedel av animaliskt ursprung,
- på riksnivå ansvara för andra sådana uppgifter i anslutning till livsmedelskontrollen som kräver särskild sakkunskap,
- utvärdera riktlinjer för god praxis om livsmedelshygien,
- verka som den nationella kontaktpunkten i systemet för snabb varning⁴,
- svara för den riksomfattande informationen, riskkommunikationen och konsumentupplysningen.

³ Stora slakterier slaktar mer än 1 000 djurenheter per år. Ett nötkreatur eller ett hovdjur är 1,0 djurenhet, svin 0,2 och får och getter 0,1 djurenhet. Renslakterier står under länsstyrelsernas tillsyn, små slakterier under kommunal tillsyn.

⁴ RASFF, Rapid Alert System for Food and Feed.

Inom foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd har Evira motsvarande uppgifter.

Till Evira hör som nyss nämnts också en omfattande laboratorie- och forskningsverksamhet, som delvis är utlokaliserad (Kuopio, Uleåborg och Seinäjoki). Vid sidan härav har Tullverket ett eget laboratorium.

5.3. Tullverket

Finska tullverket, som sorterar under Finansministeriet, svarar för importkontroll av livsmedel och växter. Kontroller genomförs i huvudsak i importföretagets lagerlokaler, innan varan har nått ut på marknaden, och i enlighet med tullens kontrollplan, som är framtagen i samarbete med Evira. Analyser sker i egna laboratorier. Vad gäller växtskydd granskas dokument avseende ryskt virke, samt frukt, grönsaker och förpackningsmaterial av trä från tredje land. Likaså kontrolleras import av bekämpningsmedel, foder, tillväxtfrämjande ämnen och gödselmedel.

5.4. Social- och hälsovårdens produkt tillsynscentral

Social- och hälsovårdens produkt tillsynscentral sorterar under Social- och hälsoministeriet. Verksamheten omfattar kontroll över alkohollagen, kemikalielagen, tobakslagen, hälsoskyddslagen och gentekniklagen. Myndigheten för ett produktregister över kemikalier. Inom ramen för hälsoskyddslagen är produkt tillsynscentralen sakkunnigmyndighet och utvecklar bedömningsmetoder för hälsorisker med anknytning till livsmiljön och svarar för riskhantering. Myndigheten lämnar anvisningar om exempelvis kvalitetskrav för dricksvatten, badvatten, avfallshantering samt om andra hygienkrav som rör livsmiljön. Vidare lämnar myndigheten anvisningar till länsstyrelserna i deras arbete inom ramen för hälsoskyddslagen. Produkt tillsynscentralen är även kontrollmyndighet för genmodifierade organismer.

5.5. Folkhälsoinstitutet

Med anknytning till de områden som har anknytning till livsmedelssäkerhet, särskilt smittsamma sjukdomar, svarar Folkhälso-

institutet för uppgifter inom området infektionsepidemiologi och smittskydd, vari ingår att kartlägga förekomst av smittsamma sjukdomar, epidemier och epidemimisstankar, samt göra riskbedömningar. Man är nationell koordinator för uppföljningssamarbetet för smittsamma sjukdomar inom EU. Inom avdelningen för bakterie- och inflammationssjukdomar bedrivs bland annat verksamhet med syfte att befrämja hälsa och förhindra sjukdomar genom att klarlägga och påverka de faktorer som påverkar spridning av mikrober och interaktion mellan mikrober och människa. Avdelningen för virussjukdomar bedriver forskning om bakterier och virus, särskilt om hur sjukdomar och epidemier orsakas hos människan och befolkningsgrupper.

5.6. Läkemedelsverket

Läkemedelsverket svarar för att kontrollera och godkänna nya mediciner och läkemedel, däribland veterinärmedicin, liksom för löpande kontroll av tidigare godkända mediciner.

5.7. Länsstyrelserna

På regional nivå har länsstyrelserna det övergripande ansvaret. I stort sett motsvarar länsstyrelsernas uppgifter på regional nivå de som Evira svarar för nationellt. Bland länsstyrelsernas uppgifter ingår livsmedelskontroll, djurhälsa, säkerställande av tillgång till veterinärvården inom respektive län, övervakning av medicinsk behandling av djur, kontroll av behandling av animaliska biprodukter, med mera. Länsstyrelserna för också djurförmedlarregister.

Bedömning och uppföljning av livsmedelskontrollen i kommunerna intar en central plats i länsstyrelsernas uppgifter med omfattande och detaljerade genomgångar av hur kontrollen organiseras, genomförs och dokumenteras, liksom att förslag till utveckling och förbättringar lämnas.

Totala antalet som arbetar med livsmedelskontroll vid länsstyrelserna uppgick i juni 2007 till 42 personer.

5.8. Arbetskrafts- och näringscentralerna

Arbetskrafts- och näringscentralerna (TE-centralerna) är statliga, regionala tjänste- och utvecklingscentra med uppgift att stödja och handleda företag i alla utvecklingskedan, svara för regional arbetskraftspolitik samt främja landsbygdens utveckling. TE-centralerna svarar på uppdrag av Evira för regional kontroll avseende ekologisk produktion, växtskydd, ursprung och plantmaterial, handelsnormer för frukt och grönsaker, användning av och handel med bekämpningsmedel, foderkvalitet, -beredning och -import, gödselmedel i enlighet med gödselmedellagen, samt spannmålskvalitet och spannmålsintervention. Härtill för TE-centralerna register för nötkreatur, svin, får och getter, samt över vattenbruk. Vid centralerna avser 33 befattningar frågor som rör livsmedelskontroll.

5.9. Kommunerna

En kommun svarar för tillsyn och kontroll inom sitt område, lämnar råd och anvisningar till livsmedelsföretagare och konsumenter samt informerar i frågor som hänför sig till tillämpningsområdet för livsmedelslagen. Vidare rapporterar kommunerna om sin verksamhet och sina iakttagelser till länsstyrelsen och Evira, samt bistår de statliga myndigheterna i verkställandet av det nationella programmet för kontroll och tillsyn.

TVå eller flera kommuner kan samordna sin kontroll i en gemensam kontrollmyndighet. Motivet är naturligtvis att ett område skall bli tillräckligt stort för att kontrollen skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Emellertid noteras att de kommunala myndigheterna inte alltid kan tillhandahålla de resurser som erfordras för att nå målen för en tillfredsställande kontroll.

Vad gäller livsmedelskontrollens fältarbete har kommunerna en betydande uppgift, då nästan 300 personer arbetar med frågorna.

Kontrollen är sålunda ordnad i en sammanhållen kedja med en tydlig hierarki där Evira har det övergripande verkställighetsansvaret, men där det samtidigt finns en förhållandevis omfattande delegering till regional och lokal nivå. Det finns dock smärre undantag i den samlade tillsynen och kontrollen. Tullverket svarar bland annat för import- och exportkontroll av ursprung och överensstämmelser med livsmedelsbestämmelserna vad gäller livsmedel av icke-animalskt ursprung. Dessa uppgifter skiljer sig principiellt inte från an-

nan gränskontroll. Gränsveterinärerna svarar för gränskontroll av livsmedel av animaliskt ursprung.

5.10. Finsk summering

Evira, Livsmedelssäkerhetsverket, har en mycket framträdande roll i att leda, samordna och utforma den samlade kontrollen. Med ett enda undantag – godkännande av veterinärmedicin – svarar Evira för eller deltar tillsammans med annan myndighet för samordning och genomförande av kontrollen. Länsstyrelserna har också en förhållandevis aktiv roll i att dra upp riktlinjerna regionalt för kontrollen.

Vad gäller den operativa kontrollen svarar tre parter för de flesta uppgifterna: Evira, länsstyrelserna och kommunerna, på central, regional respektive lokal nivå. Vissa undantag finns i form av Tullverket i samband med gränspassager, Läkemedelsverket vid godkännande av medicin, samt TE-centralerna inom främst växtskyddsområdet.

Evira svarar också för en dominerande del vad gäller laboratorieundersökningar och analyser, förutom att Tullverket upprätthåller "gränslaboratorier" och att Folkhälsoinstitutet kan gå in i samband med foderanalyser och medicinrester.

Vad gäller riskvärdering, riskhantering och kommunikation av riskerna kan vidare konstateras att Evira har ett i det närmaste komplett ansvar, även om ministeriet också har ett visst ansvar. Till Evira rapporterar exempelvis kommuner och länsstyrelser sina iakttagelser. Evira analyserar riskerna, bland annat med hjälp av en över landet lokaliserad laboratorieverksamhet, beslutar om och vidtar nödvändiga åtgärder, och kommunicerar dessa med allmänhet och andra myndigheter. Kontrollavdelningen och Forsknings- och analysavdelningen hos Evira, som svarar för att ta fram sakunderlaget beträffande förekomsten av risker, sorterar som nämnts under generaldirektören, medan riskvärderingen sorterar direkt under överdirektören. Den efterföljande riskhanteringen sker därefter under generaldirektören. På så sätt uppnås att riskvärderingen är skild från den efterföljande riskhanteringen.

Evira är också, som framgått av livsmedelslagen, nationell kontaktpunkt för systemet med snabb varning, en uppgift som fullgörs av kommunikationsfunktionen.

Instruktionen för Evira⁵ föreskriver att myndigheten skall svara för vetenskaplig forskning samt övriga undersökningar och utredningar. Enligt livsmedelslagen skall Evira också svara för den riksomfattande informationen, riskkommunikationen och konsumentupplysningen.

Evira får enligt sin instruktion⁶ ingå avtal om uppgifter som anknyter till verksamheten och om undersökningar som gäller ansvarsområdet samt om samarbete för genomförandet av forskningsprogram. Myndigheten kan också på beställning utföra utredningar och undersökningar samt svara för andra sakkunnigtjänster inom sitt ansvarsområde.

Det kontrollinriktade forsknings- och utvecklingsarbetet bedrivs i huvudsak av Evira, i dess forsknings- och analysavdelning. Inom avdelningen finns enheter för djursjukdomsbakteriologi, djursjukdomsvirologi, fisk- och vilthälsa, växtanalyser, kemi, toxicologi, mikrobiologi, patologi och djurhälsa. Som tidigare har nämnts finns också tre forskningsenheter utlokaliserade till Kuopio, Uleåborg och Seinäjoki. Evira svarar för det nationella referenslaboratoriet avseende djursjukdomar, livsmedel och foder med undantag för de uppgifter som genomförs av Tullverket och Folkhälsoinstitutet. Härtill ansvarar Evira för vetenskaplig riskbedömning, riskkommunikation och vetenskaplig forskning kring djurhälsa, djurskydd och livsmedelssäkerhet.

⁵ Lag om Livsmedelssäkerhetsverket 13.1.2006/25.

⁶ Lag om Livsmedelssäkerhetsverket 13.1.2006/25, § 6.

6. Danmark

6.1 Myndigheter och övergripande ansvarsfördelning

På regeringsnivå har Ministeriet för livsmedel, jordbruk och fiskeri det huvudsakliga och övergripande ansvaret för livsmedelssäkerhet. Livsmedelsstyrelsen (Fødevarestyrelsen) har det huvudsakliga ansvaret för kontrollen, av alla delar i livsmedelskedjan.

6.2 Livsmedelsstyrelsen

Livsmedelsstyrelsen består av ett huvudkontor och tre regionala veterinär- och livsmedelskontrollmyndigheter. Huvudkontoret svarar för utveckling av policy och samordning. I samråd med de regionala myndigheterna utarbetas föreskrifter och tillhörande riktlinjer, fastställs övergripande prioriteringar, utarbetas riktlinjer för kontroll, samordnas kontrollförfarandet, samt vidmakthålls ett gemensamt register som förser såväl den centrala administrationen som de regionala myndigheterna med nödvändig samlad information samt organiseras slutligen landsomfattande insatser.

Livsmedelsstyrelsens huvudkontor består av tolv avdelningar varav åtta har uppgifter som direkt omfattar frågor om livsmedel, livsmedelssäkerhet, djurhälsa och djurskydd. Totala antalet anställda vid huvudkontoret uppgick i början av 2007 till cirka 330 personer, varav nedan nämnda avdelningar hade mellan 20 och 40 anställda vardera.

Avdelningen för djurhälsa

Övervakar och bekämpar allvarliga djursjukdomar såsom mul- och klövsjuka, newcastlesjuka och en rad andra sjukdomar inklusive zoonoser, samt för besättnings- och djurregister. Härtill svarar enheten för veterinärberedskap i händelse av misstänkta eller inträffade utbrott av sjukdomar. Till stöd för denna verksamhet finns ett datorbaserat informationssystem som också betjänar handeln med djur. Vidare ingår bland uppgifterna att godkänna djurparker och jordbruk öppna för allmänheten.

Avdelningen för samordning av tillsyn

Här fastläggs bland annat kontrollprinciper och kontrollstrategier med avseende på veterinär- och livsmedelskontroll generellt, inklusive utveckling av metoder för de regionala centra för att garantera enhetlighet i kontrollen, anvisningar rörande allmänna kontrollfrå-

gor samt överinseende av de regionala veterinär- och livsmedelsenheter. Man följer vidare upp kontroll utförd i regionerna, samordnar de regionala laboratorier och gemensamma laboratorieprojekt, publicerar resultat från genomförd kontroll, samt insamlar och bearbetar data från den kontroll som gjorts av de regionala enheterna.

Avdelningen för internationell handel

Uppgifterna består bland annat av kontroll av handel inklusive import och export av levande djur, sperma, ägg, embryon, födoämnen och resande med sällskapsdjur. Man utfärdar vidare exportcertifikat och listar företag certifierade för export till tredje länder. Man planlägger och organiserar inspektioner från andra länder och samordnar myndighetens uppgifter på Grönland.

Avdelningen för mikrobiologisk livsmedels säkerhet, hygien och zoonoskontroll.

Här ingår strategisk och åtgärdsinriktad planering för att bekämpa patogener såsom campylobakter och salmonella i livsmedel och besättningar, förekomst av mikrobiologiska föroreningar, spårning av infektionskedjor i händelse av livsmedelsburna sjukdomar, etc. Vidare omfattar verksamheter uppgifter om hygien hos livsmedelsberedande företag, utbildning i hygien, godkännande och registrering av livsmedelsföretag, BSE och TSE, uppföljning av zoonoser och register härför.

Ett omfattande område för avdelningen är den varningsfunktion som träder i kraft i samband med livsmedelskriser. Man samordnar insatserna, drar igång eller avblåser systemet för snabba varningar för livsmedel och foder (Rapid Alert System for Food and Feed), samordnar det nationella arbetet med livsmedelsberedskap inklusive tillhörande planering, svarar för en fortlöpande bedömning av sårbarhet samt varnar allmänheten. Avdelningen är också nationell och internationell kontaktpunkt för systemet för snabba varningar.

Avdelningen för livsmedels säkerhet avseende kemikalier, djurskydd och veterinärmedicin

Uppgifterna omfattar bland annat kontroll av hur veterinärmedicin används inklusive besättningshälsa och här finns en särskild grupp för övervakning av otillåten användning av mediciner. Vidare licensieras veterinärer. Inom kemikalieområdet ingår att klarlägga förekomst av olika livsmedelsföroreningar såsom tungmetaller, bekämpningsmedel, medicinrester och organiska och andra miljö-

föroreningar, påverkan av material, rengörings- och desinfektionsmedel som kommer i kontakt med livsmedel, med mera, samt spårning när icke önskvärda substanser förekommer.

Avdelningen för livsmedelskvalitet och livsmedelsteknik samt marknadsföring av livsmedel

Kontrollen omfattar organiska livsmedel och andra produkter, standarder och normer, genetisk modifiering och bestrålning av födoämnen. Vidare övervakas tillsatser inklusive aromer och enzymer, marknadsföring av livsmedel inklusive missvisande information, märkning av livsmedel, geografiskt ursprung och uppgifter om härkomst och specifikationer.

Avdelningen för näringsupplysning

Avdelningen skall främja goda matvanor hos barn och vuxna, verka förebyggande vad gäller fetma hos barn och vuxna, i samarbete med Hälsovårdsstyrelsen verka förebyggande vad gäller fetma hos barn och vuxna, samt tillhandahålla särskilt utformad information till befolkningsgrupper med speciella kostbehov.

Avdelningen för juridik och internationell samordning

Avdelningen samordnar samtliga frågor som rör internationella och överstatliga organisationer såsom EU, nordiskt samarbete och Codex Alimentarius. Man svarar för juridisk service till myndigheten inklusive de regionala kontoren, med mera, liksom för frågor som behandlas av EU-domstolen och annan information i anslutning härtill.

Härutöver finns avdelningar för ekonomi, personal, IT, information och ett ledningssekretariat.

På regionala nivå svarar tre regionala självständiga myndigheter för den operativa kontrollen. De står i direkt kontakt med konsumenter, företag, veterinärer och djurägare inom respektive region. De fungerar också som nav i händelse av utbrott av smittosamma djursjukdomar. Varje regional myndighet består av en enhet för djurhälsa, 2–4 kontor för kontroll och verkställighet, ett laboratorium samt ett sekretariat. Totalt har regionerna cirka 1 400 anställda, vilket innebär att hela Livsmedelsstyrelsen har drygt 1 700 anställda.

Sambandet och samarbetet mellan Fødevarestyrelsen och de regionala myndigheterna och mellan dessa omfattande och varia-

tionsrikt⁷. Aktiviteter samordnas av expertgrupper, bilaterala möten, telefonkonferenser, Intranet och ett stort antal informella kontakter. Tyngdpunkten personellt ligger också ute i regionerna, som tillsammans har cirka 1 400 årsarbetare, i jämförelse med den centrala myndighetens cirka 330 årsarbetare.

6.3 Livsmedelsinstitutet

Det danska Livsmedelsinstitutet (Fødevareinstitutet) med avdelningar för Livsmedelskemi, Toxikologi och riskbedömning, Mikrobiologi och riskbedömning samt Näringslära bedriver forskning inom bland annat näringslära, något som i sin tur ligger till grund för Livsmedelsstyrelsens rekommendationer och råd till allmänheten. Livsmedelsinstitutet svarar också för Zoonoscentrumet och ingår i den nationella beredskapsplaneringen för livsmedelsburna sjukdomar. Detta centrum är också danskt referenslaboratorium i samband med zoonoser inom EU, samverkar inom området med EFSA, är EU:s referenslaboratorium för mikrobiologisk resistens och bekämpningsmedel i spannmål samt WHO:s samordningscentrum för mikrobiologisk resistens och livsmedelsburna patogener. Institutets uppgifter som nationellt referenslaboratorium omfattar ett stort antal områden från mjölk och mjölkprodukter, förekomst av salmonella till rester av bekämpningsmedel i spannmål, tungmetaller, mykotoxiner och förekomst av dioxiner och PCB i livsmedel och foder.

6.4 Veterinärinstitutet

Veterinärinstitutets verksamhet omfattar avdelningarna Veterinär-diagnostik och forskning, Virologi samt Höns, fisk och pälsdjur. Avdelningarna ingår i den danska beredskapsplaneringen för djursjukdomar. Institutet är också samordningscentrum för forskning och utbildning inom djurhälsodiagnostik och kontrollsystem, och bedriver forskning inom bland annat epidemiska djursjukdomar. Myndigheten svarar vidare för nationellt referenslaboratorium för en rad smittsamma djursjukdomar såsom klassisk svinpest, fågel-

⁷ Contry profile of Denmark. On food and feed safety, animal health, animal welfare and plant health. Health & Consumer Protection Directorate General, Directorate F – Food and Veterinary Office, januari 2007.

influenta, bluetongue, mul- och klövsjuka samt fisksjukdomar och parasiter.

6.5 Dianova

Dianova är en affärsdrivande verksamhet med bland annat försäljning av analystjänster från Livsmedelsinstitutet och Veterinärinstitutet samt serum och vacciner.

6.6 Växtdirektoratet

Växtdirektoratets (Plantedirektoratet) uppgifter är att granska utsäde, foder, växter, potatis och i samband därmed kontrollera kvalitet och sundhet hos växter, frukt och andra vegetabilier liksom användning av konstgödsel, tillämpningen av EU:s jordbrukspolitik, ekologisk odling, med mera. Uppgifterna genomförs på delegation av Livsmedelsstyrelsen. Direktoratet fungerar också som kunskapscentrum inom sina områden gentemot andra myndigheter, näringsliv och organisationer, och erbjuder utbildning inom utsädescertifiering och utsädesanalys. Genom ett antal rådgivande kommittéer bedrivs samarbete med andra myndigheter. Till sitt förfogande har man vidare ett laboratorium.

I myndigheten ingår sex distrikt som genomför kontroller hos företag och jordbrukare med ledning av anvisningar och prioriteringar från huvudkontoret.

6.7 Fiskeridirektoratet

Fiskeridirektoratet sorterar under Ministeriet för livsmedel, jordbruk och fiske. Direktoratet övervakar och kontrollerar havsfiske, landning av fisk och sötvattensfiske, något som omfattar såväl kommersiellt som fritidsfiske. På uppdrag av Livsmedelsstyrelsen genomförs bland annat hygienisk granskning av fiskefartyg, kontroll av kvalitet och hygien vid landning av färsk fisk från EU och tredje land, samt vid fiskeauktioner. Till organisationen hör två inspektorat med sju regionala kontor, samt fyra övervakningsfartyg. Riskbedömning görs vid ett av de lokala kontoren.

6.8 Några andra organisationer med anknytning till livsmedelsområdet

Universitetet i Århus, fakulteten för jordbruksvetenskap, som i januari 2007 införlivade institutionen för jordbruksvetenskap vid Danska institutet för jordbruksvetenskap, bedriver en omfattande forskning med anknytning till livsmedelsområdet.

Miljöstyrelsen svarar för bland annat verksamhet till skydd för vatten, jord och luft. Med anslutning till livsmedelsområdet svarar myndigheten för kontroll av marknadsföring och användning av bekämpningsmedel, och granskar och godkänner pesticider och biocider. I uppgifterna ingår även att bedriva forskning på området samt att svara för riskbedömning av nya och befintliga kemiska substanser.

Danmarks Miljöundersökningar bedriver bland annat tillämpad forskning inom miljöområdet och bygger upp en vetenskaplig databas som underlag för beslut inom området.

Läkemedelsstyrelsen godkänner och utövar kontroll av läkemedel, läkemedelsföretag och apotek. Häri ingår läkemedel för veterinärt bruk.

6.9 Dansk summering

Livsmedelsstyrelsen har det samlade ansvaret för kontrollen. Inom foder- och växtskyddsområdet svarar Växtdirektoratet på delegation från Livsmedelsstyrelsen för kontroll.

Genmodifierade organismer (GMO) kontrolleras, beroende på om det är fråga om växter eller djur, av Växtdirektoratet eller Livsmedelsstyrelsen.

Läkemedelsstyrelsen och Miljöstyrelsen har uppgifter vad gäller att godkänna läkemedel och bekämpningsmedel.

Det kan vidare konstateras att riskvärderingen genomgående ligger skild från de myndigheter som svarar för kontrollen. I huvudsak är det Livsmedelsinstitutet och Veterinärinstitutet som värderar förekommande risker, den är alltså tydligt skild från själva kontrollverksamheten. Om riskvärderingen leder till slutsatsen att åtgärder måste vidtas, återgår frågan så att säga till den organisation som i första skedet väckt den. Sålunda har Livsmedelsstyrelsen och de till den hörande regionala enheterna i uppgift att hantera och kommunicera riskerna. Livsmedelsstyrelsen kan snabbt mobilisera

insatsgrupper för att på gårdsnivå eller annan plats vidta nödvändiga åtgärder, exempelvis isolering av besättningar där smittsamma djursjukdomar påträffats. Vidare svarar Livsmedelsstyrelsen för systemet för snabb varning avseende livsmedel och foder. Hanteringen av riskanalysen, förutom själva riskvärderingen, är i övrigt uppdelad enligt den fördelning som gäller för kontrollen.

Förekomsten av konkurrensutsatt verksamhet är begränsad. Som framgått ovan har ett särskilt aktiebolag, Dianova, bildats för försäljning av bland annat analystjänster, sera och vacciner.

Forskningen inom livsmedelsområdet bedrivs hos flera organ, varav följande kan nämnas:

- Veterinärinstitutet bedriver forskning inom området för djursjukdomar, särskilt smittsamma sjukdomar.
- Livsmedelsinstitutet forskar inom livsmedelssäkerhet och nutrition, vilket i sin tur ligger till grund för Livsmedelsstyrelsens rekommendationer.
- Universitet i Århus bedriver en omfattande forskning inom de agrara näringarna och har fem forskningsstationer och fyra försöksanläggningar lokaliserade till olika platser i Danmark.
- Miljöstyrelsen bedriver forskning inom kemikalie- och pesticidområdet i syfte att kunna bedöma riskerna med nya och befintliga kemikalier.
- Danmarks Miljöundersökningar bedriver som nämnts tillämpad och strategisk forskning i syfte att skapa underlag för bedömningar på miljöområdet. De vetenskapliga insatserna är uppdelade på åtta avdelningar.

7. Belgien

7.1 Övergripande ansvarsfördelning

Belgien är en federal statsbildning med den federala staten, de tre språkgrupperna och regionerna på den högsta nivån, jämbördiga från konstitutionell utgångspunkt, men har makt och ansvar på skilda områden. Generellt utövar staten sin kompetens på alla områden av allmänt intresse, bland annat inom folkhälsoområdet

inklusive livsmedel, livsmedelssäkerhet, djurhälsa, djurskydd, växtskydd, med mera.

Provinserna utgör den andra nivån med ansvar för vad som inte täcks av den federala staten, språkgrupperna, regionerna eller kommunerna. Antalet provinser är elva, men i huvudstadsregionen Bryssel fullgörs i stort sett alla provinsåtaganden av regioninstitutionerna.

Närmare 600 kommuner utgör den tredje nivån. Beroende på vilka sakområden det gäller, utövas deras befogenheter under överinseende av staten, språkgruppen eller regionen.

De avgörande organen inom områdena för livsmedels- och fodersäkerhet, djurhälsa, djurskydd och växthälsa är Federala tjänsten för folkhälsa, livsmedelssäkerhet och miljö (Federal Public Service för Health, Food Chain Safety and Environment, FPS) och Federala myndigheten för livsmedelssäkerhet (Federal Agency for the Safety of the Food Chain, FASFC). FPS har i huvudsak beredningsansvar för lagstiftning och standarder. FASFC kontrollerar att lagstiftning och normer efterlevs av samtliga aktörer i hela livsmedelskedjan. Formella konsultationer mellan FPS och FASFC sker månatligen eller oftare om så erfordras.

7.2 Närmare om FPS:s uppgifter

FPS sorterar formellt under departementet för sociala frågor, folkhälsa och miljö och jordbruksdepartementet. Två vetenskapliga organ knutna till FPS svarar för forskning i politikstödande frågor, Veterinär och jordbrukskemikaliska forskningscentrumet och Vetenskapsinstitutet för folkhälsa. Höga hälsorådet är ett vetenskapligt rådgivande organ.

FPS är organiserat i fyra avdelningar, varav två är av särskilt intresse i sammanhanget. Avdelning fyra (djur, växter och livsmedel) svarar för politikutformning och kvalitetsfrågor avseende alla produkter i olika skeden av livsmedelskedjan. Avdelningen ansvarar också för djurskydds-, tobaks- och kosmetikafrågor. Dess fem divisioner svarar i sin tur för bekämpningsmedel och konstgödsel, hälsofrågor avseende djur och växter, födoämnen, foderråvaror och andra konsumtionsvaror, djurskydd och CITES, samt kontroll avseende andra konsumtionsvaror, djurskydd och animala biprodukter.

Avdelning fem svarar för policy, auktorisation och särskilda kontroller i samband med att kemikalier introduceras på marknaden.

Höga Hälsorådet är en till FPS rådgivande instans. Det svarar för oberoende rådgivning och fungerar som förbindelse mellan regeringen och vetenskapen vad gäller folkhälsa. Inom livsmedelsområdet arbetar rådet med frågor som rör

- Kemikaliska miljöfaktorer som kemikalier, föroreningar, biocider, och pesticider.
- Näringsprocessen inklusive hälsosam mat, tillsatser, förpackningar, nya livsmedel, föroreningar, mikrobiologi, etc.
- Biologiska problemställningar avseende infektionssjukdomar, vacciner och hygienfrågor.

Hälsorådet består av en styrelse med upp till 90 experter, utsedda av kungen, och stöds av en vetenskaplig och administrativ stab och externa specialister. Styrelsen tar ställning till råd och rekommendationer från specialistgrupperna.

Till FPS är också knutet Vetenskapliga folkhälsoinstitutet (Scientific Institute of Public Health), med forskning om och övervakning av smittsamma och icke smittsamma sjukdomar. Institutet bekräftar federala produktnormer för livsmedel, farmaceutika, och vacciner samt utför riskbedömningar avseende kemikalier och genmodifierade organismer. Verksamheten är organiserad i fyra avdelningar: (mikrobiologi, farmabromatologi⁸, epidemiologi, och toxikologi) samt inrymmer Pasteurinstitutet. Institutets personalstyrka är drygt 500 personer, varav en tredjedel är forskare.

Veterinär- och jordbrukskemikaliska forskningscentrumet är likaså knutet till FPS, och medverkar till politikutformningen genom forskning, expertråd samt genom att tillhandahålla tjänster inom relevanta områden, såväl nationellt som internationellt. Centrumets kärnverksamheter är inom epidemier, endemiska och uppkommande smittsamma djursjukdomar, zoonoser och uppkommande smittsamma sjukdomar som hotar folkhälsan, rester, föroreningar, GMO och miljöfrågor med avseende på säkra livsmedel, samt molekylär epidemiologi.

⁸ Medicinsk näringslära.

Centrumet utvecklar också diagnostiska och profylaktiska metoder för bekämpning av djursjukdomar, bedriver forskning inom veterinärmedicin och jordbrukskemi, fungerar som referenslaboratorium för djursjukdomar, samordnar och godkänner diagnostik som används av andra certifierade laboratorier i samarbete med FASFC, med mera. Personalstyrkan uppgår till cirka 100 forskare och tekniker.

7.3 Federala myndigheten för säker livsmedelskedja

FASFC bildades år 2000 och sorterar under hälsodepartementet. Myndigheten svarar för kontrollen inom hela livsmedelsområdet, från råvaror via produktion, beredning, förvaring, transporter, försäljning samt import och export av livsmedel och råvaror härtill. Vidare utfärdar FASFC certifikat, godkännanden och tillstånd för verksamhet som omfattar livsmedel, utvecklar spårnings- och identifieringssystem för livsmedel och råvaror samt ansvarar för djurhälsa och växthälsa. Förutom sina kontroll- och tillståndsuppgifter tillhandahåller FASFC vetenskaplig rådgivning beträffande risker om livsmedel, informerar om säker mat och hur man förebygger problem i livsmedelshanteringen. Man svarar också för information till allmänheten.

FASFC är organiserat i fyra avdelningar (DG) varav kontrollavdelningens uppgifter är policy avseende kontrollmetoder och kontrollprogram för hälsoskydd i vid mening. Avdelningen utvecklar metoder för spårbarhet och identifiering. Den tar fram förslag till föreskrifter som omfattar bland annat hygien och djurhälsa. Avdelningen leds av en chef som till sitt ledningsstöd har två samordnare, en för den flamländska regionen och en för den vallonska.

Den offentliga kontrollen är organiserad genom provinsernas 13 kontrollenheter, som sorterar under och rapporterar till den centrala myndighetens kontrollavdelning. Inom provinsernas kontrollenheter ingår inspektörer och kontrollanter inom någon av tre sektioner:

Primärproduktion

Beredning och förädling

Distribution

En ledningsgrupp bestående av chefen för kontrollavdelningen, de två samordnarna och de elva cheferna för provinskontoren träffas månatligen för att säkerställa enhetlighet, erfarenhetsutbyte, etc.

Till kontrollavdelningen hör också en nationell enhet för att undersöka bedrägerier, exempelvis falsk varubeteckning, olaglig handel med kött, och felaktigheter beträffande identifiering, registrering och hormoner. Denna undersökningsgrupp består bland annat av sex veterinärer, två jordbrukstekniker och tre andra tekniska experter.

Laboratorieavdelningen består av ett centralt kontor som samordnar alla analysaktiviteter som utförs av egna och externa laboratorier. Inom FASFC finns fem federala laboratorier, vart och ett med viss specialisering. Härutöver utnyttjas ett stort nätverk av externa, godkända, laboratorier. I sin tur stöds detta nätverk av referenslaboratorier tekniskt och vetenskapligt som är specialiserade inom väl definierade områden.

Till stöd för FASFC finns vidare en vetenskaplig kommitté som bland annat har en viktig uppgift vid riskvärdering. Kommittén består av 20 ledamöter och svarar för oberoende bedömningar antingen på eget initiativ eller på begäran av FASFC eller hälsoministern. Dess primära uppgift är att definiera problemområden och lämna råd om hur dessa kan lösas. Kommittén har tillgång till all information inom FASFC och måste konsulteras om alla legala förslag som hänför sig till riskbedömning och riskhantering.

Den rådgivande kommittén består av intressenter från hela livsmedelskedjan. Ledamöterna representerar konsumentorganisationer, jordbrukssektorn, ekologisk produktion, foderproducenter, livsmedelsindustrin, handeln, den federala regeringen och regionala regeringar.

Den belgiska kontrollmyndigheten hade under år 2006 totalt drygt 1 300 anställda, motsvarande nära 1 170 årsarbetare.

7.4 Tullverket

Tullverket består av en central myndighet och sex regionala kontor. Uppgiften inom livsmedelsområdet är att granska och undersöka varor innan de godkänns för införsel från tredje land. Om hälsorisk bedöms finnas skall Tullverket kontakta och informera närmaste provinskontor hos FASFC.

7.5 Den federala myndigheten för mediciner och hälsoprodukter

Den federala myndigheten för mediciner och hälsoprodukter ("Medicinalverket") inledde sin verksamhet i januari 2007. Uppdraget består i att garantera kvalitet, säkerhet och effektivitet hos mediciner, från design till användning och i samtliga sammanhang som inbegriper, blod, vävnader och celler. Myndigheten svarar således för kontroll med avseende på medikamenter för humant och veterinärt bruk, inklusive råvaror för sådana. Vidare godkänner man, utövar kontroll av, följer upp och värderar kliniska studier. Myndigheten sorterar under hälsodepartementet.

7.6 Belgien i summering

FPS, den federala myndigheten, har huvudansvaret för politik och övergripande riktlinjer för den samlade livsmedelssäkerheten. I flera fall är dock FASFC medverkande, vilket tar sig uttryck i gemensamma överläggningar mellan de två organen. FASFC har i vissa fall ett självständigt ansvar för det första steget i kontrollkedjan. Det enda tillfälle då ingen av dessa två instanser medverkar är vid godkännande av veterinärmedicin, medicinalverket svarar då för uppgiften.

I nästa moment, samordning av och regler för kontroll, är så gott som undantagslöst FASFC den myndighet som har ansvaret.

Den operativa kontrollen sköts med enstaka undantag (import av vegetabilier och växtskyddsfrågor) av FASFC:s provinskontor.

Laboratorieresurserna är dels FASFC:s egna, dels externa godkända laboratorier, som är i stort sett de enda förekommande privata aktörerna i livsmedelskontrollen.

Riskvärdering, riskhantering och riskkommunikation är inte entydigt delade på olika myndigheter. Den till FPS knutna Vetenskapliga kommittén har som framgått som främsta uppgift att värdera risker, men samtidigt medverkar den operativa myndigheten, FASFC, i stort sett genomgående i uppgiften. FASFC är också det organ som hanterar riskerna och kommunicerar dem till allmänheten. Det innebär att myndigheten har omfattande uppgifter när det gäller livsmedelskontrollen, man hämtar in underlag på fältet genom sina provinskontor, när skäl finns för att närmare

analysera vad som påträffats görs bedömningar av eventuella risker, och man vidtar åtgärder om bedömningen leder till denna slutsats.

I konsekvens med den dominerande ställning som FASFC har, ligger också det mesta av hanteringen av riskfrågorna för växtskydd, foder, djurhälsa och livsmedel hos denna myndighet. Endast i fråga om djurskydd står FASFC vid sidan om. I stället svarar FPS för riskbedömningen.

FASFC har fem egna laboratorier. Man anlitar i hög grad externa godkända laboratorier. Under år 2006 fanns 52 externa, godkända, laboratorier. Det kan noteras att FASFC stödjer de externa laboratorier i deras kvalitetsarbete, kompetensutveckling, med mera. Inom forskningsfältet tar de aktörer som här nämnts också emot uppdrag vid sidan av de anslag som kommer dem till del, något som kan innebära konkurrens med kommersiella aktörer.

Kontrollmyndigheterna bedriver inte någon egen forskning, utan stället stöder man sig på externa FoU-institutioner. Det gäller exempelvis Vetenskapliga folkhälsoinstitutet, som är en fristående verksamhet under Federala folkhälsodepartementet.

Genom att FASFC har en så genomgripande uppgift inom hela kontrollkedjan, minimeras antalet olika kontakter gentemot kontrollobjekten. Primärt är det provinskontoren som svarar för alla kontakter. Vidare kan nämnas att FASFC har ett nära samarbete med Banque Carrefour des Entreprises (BCE) och när det är möjligt också med andra databas innehavare⁹. När ett företag kontaktar BCE i ett affärsärende och det visar sig att verksamheten omfattas av livsmedelskontroll informeras företaget om förutsättningar, villkor och skyldigheter gentemot FASFC.

Slutligen kan nämnas att FASFC under 2007 har infört Smiley-begreppet i belgiska livsmedelsnäringar. Systemet, som bygger på frivillighet och kräver en godkänd egenkontroll hos den enskilde företagaren, innebär att resultatet av extern kontroll skall tydliggöras hos företaget, så att konsumenten kan ta del av dekaler eller annan skyltning som visar hur företagaren sköter sin livsmedelshandling. Hög kvalitet och säkra livsmedel resulterar i en glad gubbe, och tvärtom.

⁹ Facts and Figures. The Belgian Food Safety Agency in 2006.

8. Norge

8.1 Övergripande ansvarsfördelning

8.2 Mattilsynet

Norge sammanförde den 1 januari 2004 i stort sett hela sin nominering och kontroll inom livsmedelskedjan till en enda myndighet, Statens tillsyn för planter, fisk, dyr och näringsmedel, i fortsättningen den norska kortformen Mattilsynet. Den nya myndigheten för livsmedelsäkerhet har skapats genom att till Mattilsynet föra Lantbruks-tillsynet, Statens Näringsmiddel-tillsyn, Näringsmiddel-tillsynet för Midt-Rogaland IKS inklusive 89 kommunala kontrollmyndigheter, Statens Dyrehelsetillsyn samt Fiske-direktoratets tillsynsavdelning för fisk- och skaldjurslivsmedel.

Den nya ordningen omfattade, förutom bildandet av Mattilsynet, reorganiserat vetenskapligt stöd till den del det berör livs-medelskedjan genom bildandet av en oberoende riskvärderingsfunktion, en ny livsmedelslag – Lov om matproduksjon og mattrygghet, matloven – genom att föra samman 13 tidigare lagar och ett förtydligande av berörda departements ansvar. Matloven är den viktigaste lagen vad gäller Mattilsynets verksamhet, samtidigt som lagar om djurskydd, djurhälsopersonal, växtförädlingsrätt, kosmetika och husdjursavel också bildar grund för kontrollverksamheten.

På regeringsnivå är ansvaret delat på Hälso- och sjukvårdsdepartementet, Jordbruksdepartementet och Fiskeridepartementet, vart och ett med ansvar för kontroll och säkerhet inom sina respektive sakområden. Mattilsynet har därför inom regeringen tre olika departement som huvudmän.

Processen att föra samman de olika myndigheterna till en enda innebar att man kunde komma ifrån flera varandra överlappande och kompletterande verksamheter. Förändringen motiverades vidare av behovet av tydliga uppgifts- och ansvarsförhållanden för hela livsmedelskedjan från primärproduktion till konsument, behovet av att föra myndigheterna närmare allmänhet och företag verk-samma inom livsmedelsbranschen, samt generellt av att man önskade en förenkling och överskådlighet av föreskrifterna för kontrollen inom livsmedelskedjan. Ett viktigt element var också att man genom denna omorganisation fick en klar åtskillnad mellan riskvärdering och riskhantering.

Mattilsynet är under den administrativa direktören (generaldirektör) organiserat i tre avdelningar och åtta regionala kontor. Avdelningarna är följande:

- Avdelningen för föreskrifter och anvisningar: Inom avdelningen läggs regler och riktlinjer fast för hela livsmedelskedjan. Verksamheten är uppdelad på konsumentfrågor, säker mat, djurhälsa och foder, djurskydd och fiskhälsa, växter, ekologi och modifierade produkter samt regelverksutveckling och internationell samarbete.
- Avdelningen för tillsyn arbetar med kontrollfrågor inom områdena försäljning till konsument, djur och djurhälsopersonal, animalier, fisk- och skaldjurslivsmedel, växter och vegetabilier, samt har slutligen en funktion för utveckling av den egna kontrollverksamheten.
- Härutöver finns en administrationsavdelning med sedvanliga uppgifter inom ekonomi, personal, IT, med mera. Till ledningens förfogande finns vidare en stab för kommunikation och en ledningsstab.

Det skall noteras att den centrala funktionen inte svarar för operativ kontroll, utan samordnar kontrollen och utgör ett stöd för region- och distriktskontorens fältarbete.

De åtta regionkontoren med distriktskontor är väl fördelade över Norge.

Under de åtta regionkontoren lyder således drygt 60 distriktskontor.

Bland de åtta regionala kontoren har fem tilldelats behörighet som nationella centra för specifik produktion längs hela livsmedelskedjan (animalier, fisk och vegetabilier) och stöder den samlade organisationen inom sina särskilda kompetensområden. Motivet för denna uppläggning är delvis baserat på historiska förhållanden och önskemålet att bibehålla kompetens inom verksamheten.

De tidigare organisationerna hade tillsammans cirka 1 600 anställda, i jämförelse med Mattilsynets cirka 1 370 anställda. Bemanningen inom Mattilsynets tre nivåer innebär att den centrala ledningsfunktionen har cirka 130 anställda, de regionala kontoren cirka 240 och distriktskontoren cirka 1 000 anställda. Den geografiska spridningen av såväl arbetsställen som personal är påtaglig

med den personella tyngdpunkten på distriktskontoren. De flesta förstainstansbesluten har delegerats till dessa.

Mattilsynet bedriver verksamheten med utgångspunkt i systematiska kontrollprogram. Så omfattar exempelvis övervaknings och kartläggningsprogrammet för djur och animalier en heltäckande redovisning av dels alla förekommande husdjur, dels vilka sjukdomar som omfattas av programmet, med angivande av antal prover, tidsperioder när undersökningarna skall ske, etc. Även vilt ingår i övervakningen, exempelvis förekomst av tuberkulos hos hjort. Tagna prover inom djurområdet analyseras till en del av Veterinärinstitutets laboratorier, med vilket man för övrigt har ett omfattande samarbete.

Norge har varit förskonat från förekomst av de vanligaste djursjukdomarna, vilket i sin tur har lett till att man kan ställa hårda krav i samband med import av djur, något som gäller exempelvis svininfluensa och BSE.

Mattilsynet är kontaktorgan för systemet för snabb varning, det vill säga samma system som tillämpas i EU vid befarad eller inträffad förekomst av hälsofara i livsmedel. Distriktskontoren rapporterar till regionkontoren som i sin tur rapporterar till huvudkontoret. Vidare skall distriktskontoren ha ett nära samarbete med kommunläkare alternativt smittskyddsläkare inom sitt område, när man träffar på mat- eller vattenburen sjukdom. Läkaren har normalt ett ansvar enligt smittskyddslagen att agera vid sjukdomsutbrott. Till en del kan erforderliga insatser vara delegerade till Mattilsynet. Vidare har Nasjonalt Folkehelseinstitut i samarbete med Mattilsynet tagit fram ett Internetbaserat system där varnings- och rapporteringsrutinerna för mat- och vattenburna sjukdomar samordnas. Systemet har gjort det enklare att nationellt uppdatera sjukdomsutbrott, utesluter dubbelrapportering och uppges förenkla Mattilsynets vidare rapportering till departement, WHO, EFSA, med flera.

Mattilsynet har en administrativ beredskapsplan som träder i kraft när oönskade händelser inträffar, som inte kan hanteras inom den ordinarie linjeorganisationen eller inträffar utanför ordinarie arbetstid. Med oönskade händelser avses sådana som har inträffat, är under utveckling eller kan befaras uppstå av vitt skilda slag, och avse förekomst av fysikaliska, kemiska eller biologiska ämnen i livsmedel, vatten eller miljö och som kan förorsaka sjukdom, skada eller allvarliga djursjukdomar i Norge eller annat land. Exempel är bland annat zoonoser i Norge eller annat land, förekomst av smitta

i foder, pesticider i vegetabilier, giftiga eller skadliga alger i närheten av fiskodlingar, manetinvasioner, oljeutsläpp eller annan akut förorening samt situationer med stor medial uppmärksamhet men utan saklig grund.

Förutom en snabb intern och extern rapportering kännetecknas beredskapsplanen av att man skall bedriva en öppen, aktiv och snabb kommunikation med allmänheten och media. I princip skall information om allt av betydelse lämnas. Koncentrationen ligger på fakta och vilka åtgärder som vidtas liksom vilka riskvärderingar som görs. Samordning med övriga myndigheter prioriteras.

Förutom en generell beredskapsplan finns specifika beredskapsplaner för djursjukdomar (mul- och klövsjuka, klassisk svinpest, fågelinfluensa, newcastlesjuka, och bluetongue), fisksjukdomar (infektiös laxanemi) och växtskadegörare (tallvedsnematod och potatisbladmögel).

8.3 Vetenskaplig kommitté

Behovet av att ha en tydlig gräns mellan riskvärdering och riskhantering har resulterat i att Norge har en oberoende vetenskaplig kommitté, vars uppgifter är att svara för riskvärderingen. Kommittén skall bistå Mattilsynet, men har också behörighet att, oberoende av riskhanteringen, kommunicera sina vetenskapliga slutsatser och bedömningar. Kommittén rymmer inom sig åtta vetenskapliga paneler. Panelerna sätts samman med utgångspunkt i deltagarnas vetenskapliga meriter inom respektive panels område. Panelerna agerar utifrån såväl vad som rapporteras från nationella referenslaboratorier, som vad man inom respektive panel finner motiverat att ta upp.

8.4 Forskningsverksamhet

Mattilsynet bedriver ingen egen forskningsverksamhet med undantag av vad som möjligen kan beskrivas som en begränsad forskning vid region- och distriktskontorens laboratorier. I stället stöder sig Mattilsynet på Veterinærinstituttet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (Nifes), Bioforsk och Norges Veterinærhøgskole.

8.5 Veterinärinstitutet

Veterinärinstitutet är ett biomedicinskt forskningsinstitut med djurhälsa, fiskhälsa och säker mat som kärnområden. Grundläggande uppgifter är forskning, kunskapsutveckling och kunskapsöverföring till andra myndigheter. Institutet övervakar hälsosituationen generellt bland djur och fisk, analyserar och ställer diagnoser, har hög beredskap inför eventuella utbrott av smittsamma sjukdomar, utför riskvärderingar samt bistår med anvisningar och rådgivning till myndigheter och företag. De viktigaste avnämarna av Veterinärinstitutets tjänster är Mattilsynet, olika departement samt till dessa knutna myndigheter. Huvudkontor och centralt laboratorium finns i Oslo. Härutöver bedrivs verksamhet på fem orter, från Sandnes till Tromsø.

I översikt är verksamheten organiserad i fyra avdelningar:

- Djurhälsa med funktioner för patologi, bakteriologi, virologi och serologi, immunprofylax, produktionsdjur, vilthälsa och djurstall.
- Fisk- och skaldjurshälsa med funktioner för fiskhälsa, parasiter, miljö- och smittohändelser samt laboratorier på fem orter.
- Foder- och livsmedelshygien med inriktning på kemi, toxikologi, mikrobiologi inom foder och livsmedel och mykologi.
- Hälsoövervakning med funktioner för epidemiologi och zoonoser inklusive det norska zoonoscentrumet.

En betydande del av verksamheten omfattar riskvärdering av eventuella djursjukdomar. Man uppdaterar fortlöpande metoder och angreppssätt för att hålla så hög kvalitet som möjligt i riskvärderingen. Det gäller BSE (galna kosjukan), laxanemi, rabies, fiskparasiter, med flera.

Inom djur- och fiskhälsoområdena sker fortlöpande kontroll inom ramen för övervakningsprogram avseende sjukdomar hos kreatur, svin, fjäderfä, får, getter, fisk och skaldjur, och det är inom dessa områden som ett fortlöpande samarbete sker med Mattilsynet.

Verksamheten är dels anslagsfinansierad, dels finansierad med uppdragsintäkter. Anslagen kommer från Jordbruksdepartementet, Fiskeridepartementet och Norges forskningsråd. Under år 2006 uppgick institutets totala intäkter till 243 miljoner norska kronor,

varav uppdragsintäkterna utgjorde 110 miljoner kronor, eller 46 procent. Antalet anställda uppgick till 328 personer motsvarande 287 årsarbetare, varav disputerade forskare 115 årsarbetare.

8.5 Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (Nifes)

Nifes är ett mindre forskningsinstitut knutet till Fiskeridepartementet och lokaliserat till Bergen. Inriktningen är i allt väsentligt på odlad fisk och skaldjur, med sikte på hela näringskedjan från fiskfoder till livsmedel beredda av fisk och skaldjur. Man bedriver långtidsövervakning av eventuella förekomster av föroreningar samt näringsinnehåll i vild och odlad fisk, skaldjur, foder och färdiga livsmedel genom egna initiativ eller på uppdrag av Mattilsynet. Vidare genomförs ett program för säkra livsmedel från fisk och skaldjur med tre forskningsprofiler: fiskhälsa och toxikologi, näringstoxikologi och mikrobiologiska risker med livsmedel. Utgångspunkten är att säkra hela livsmedelskedjan, från djurfoder till bord. Här ingår även att svara för riskvärderingar.

Nifes samverkar med Mattilsynet vad gäller främmande ämnen i fiskfoder och kontroll av skaldjursproduktion.

Antalet anställda är cirka 25, varav hälften är forskare och övriga masterstuderande. Nifes bedriver således också utbildning på universitetsnivå.

8.6 Bioforsk

Bioforsk är ett forsknings- och utvecklingsinstitut helt inriktat på växtodling och sorterar under Jordbruksdepartementet, är lokaliserat till Ås utanför Oslo med verksamhet decentraliserad över hela Norge. Den geografiska och verksamhetsmässiga uppdelningen är i översikt följande:

- Inom verksamheten Växthälsa uppmärksammas växthälsa, miljöeffekter av biocider, analys av växtskyddsmedel, skadegörare och matkvalitet.
- Jord og miljø har ett nationellt ansvar för jord-, miljö- och resursforskning med syfte att bidra till långsiktig och differentierad förvaltning av mark, avfall, vatten och landskap.

- Bioforsk Øst svarar för forskning och utveckling med avseende på bland annat jordbruksgrödor och grönsaker.
- Bioforsk Vest Sørheim arbetar bland annat med forskning och utveckling avseende växter för betesmarker, jordbruk och trädgårdsodling, liksom med foderväxter för husdjur.
- Bioforsk Midt Norges verksamhet är till en del inriktad på forskning och utveckling och leder landets främsta grupper inom grovfoderväxter.

Bioforsk samverkar med Mattilsynet vad avser rester av växtskyddsmedel, sharkavirus och tallvedsnematoder.

8.7 Norge i summering

Regelarbete och kontroll inom livsmedelskedjan är samlat inom Mattilsynet. Mattilsynet har i allt väsentligt det samlade operativa kontrollansvaret för att säkerställa säkra livsmedel. Genom en över ytan väl spridd organisation har man dessutom närhet till sannolikt de allra flesta kontrollobjekt. Forsknings- och utvecklingsuppgifterna ligger på ett antal institut, som har ett långtgående samarbete med Mattilsynet.

Riskvärderingen är skild från riskhanteringen genom att en särskild vetenskaplig kommitté med åtta paneler svarar för värderingen. Mattilsynet svarar för riskhanteringen, bland annat genom att vid behov kunna tillämpa förberedda beredskapsplaner. Kommunikationen av riskerna är i huvudsak också en fråga för Mattilsynet, men den vetenskapliga kommittén är oförhindrad att gå ut med information.

Mattilsynet bedriver ingen konkurrensutsatt verksamhet. Däremot har Veterinærinstituttet en ganska omfattande uppdragsverksamhet, som i viss mån bedöms kunna konkurrera med aktörer på en kommersiell marknad.

Forskningen inom livsmedelsområdet bedrivs vad gäller livsmedelssäkerhet av tre organ, Veterinærinstituttet inom området för djur och djurhälsa, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (Nifes) inom fiskområdet och Bioforsk inom växtområdet. Samtliga samarbetar med Mattilsynet inom sina respektive kompetensområden.

9. Irland

9.1 Övergripande ansvarsfördelning

Två regeringsdepartement svarar för i huvudsak den irländska politiken och lagstiftningen inom livsmedels- och fodersäkerhet, djurhälsa, djurskydd och växtskydd, nämligen Jordbruks-, fiskeri- och livsmedelsdepartementet (Department of Agriculture, Fisheries and Food, DAFF, i fortsättningen Jordbruksdepartementet) och Hälso- och barndepartementet (Department of Health and Children, DoHC, i fortsättningen Hälsodepartementet). Irlands myndighet för livsmedelssäkerhet (The Food Safety Authority of Ireland, FSAI) lyder under DoHC och stöder regeringsdepartementen i deras politikutveckling och lagstiftningsarbete.

Jordbruksdepartementet svarar för politikutformning förhandlingar med EU, nationell tillämpning av EU:s lagstiftning samt offentlig kontroll inom följande områden:

- Primärproduktion av livsmedel.
- Slakt, styckning och beredning av livsmedel med animaliskt ursprung fram till detaljhandelsledet.
- Djurhälsa, djurskydd, fodersäkerhet och växtskydd.
- Fiske.
- Gränskontroll vid import av levande djur och animalieprodukter från tredje land.

Inom departementet finns ett antal funktioner med ansvar för offentlig kontroll:

Jordbruksinspektionen med en avdelning för foder, konstgödsel, spannmål, svin och höns. Avdelningen svarar för att lagstiftningen rörande fodervaror efterlevs, något som omfattar all kontroll inklusive inspektion, provtagning och analyser på samtliga nivåer i foderkedjan. Avdelningen för kontroll av bekämpningsmedel svarar för kontroll som sammanhänger med godkännande, marknadsföring och användning av växtskyddsprodukter. Avdelningen för trädgårdsodling och växtskydd tillser att lagstiftning på området efterlevs. Mejeri- och laboratorieavdelningen svarar för offentlig kontroll gällande mjölkhantering, uppsamlingsställen och förvaring, liksom att kvalitetsnormer för ägg och fjäderfä från primärproduktion till butik efterlevs.

Statens veterinärtjänst bistår departementet i frågor som rör djurhälsa, djursjukdomar, zoonoser och folkhälsofrågor med samband med livsmedel och produkter av animaliskt ursprung. Vidare fullgörs uppgifter avseende beredning, tillämpning och ikraftträdande av EU- och nationell lagstiftning, kontrollåtgärder avseende djurhälsa och allmänhetens skydd, samt tillhandahåller certifiering vid export av djur och djurprodukter. Veterinärtjänsten är organiserad i fyra regionala djurhälso- och djurskyddsinspektioner, samt 28 distriktsveterinärkontor. I sistnämnda, som bland annat svarar för djurhälsa och djurskydd, kontroll av TSE (transmissibla spongiforma encephalopater) på enskilda gårdar, hästslakterier, veterinärmediciner och rester därav i levande djur. Inom veterinärtjänsten ingår vidare Veterinära folkhälsoinspektionen (Veterinary Public Health Inspectorate) med sex regionala kontor, vars uppgifter omfattar kontroll av slakterier, charkuterier, mejerier och anläggningar för beredning av äggprodukter.

Slutligen kan nämnas att under Departementet för miljö, kulturarv och lokalstyrelse (Department of the Environment, Heritage and Local Government, i fortsättningen Miljödepartementet) sorterar lokala myndigheter. Departementet svarar för lagstiftningsfrågor rörande småskalig slakt och köttberedning. De 33 lokala myndigheterna svarar för ett brett utbud av tjänster inklusive veterinärtjänster.

Departementets tyngd i den irländska kontrollen inom livsmedelskedjan framgår bland annat av att personalstyrkan är drygt 450.

9.2 Irländska myndigheten för livsmedelssäkerhet

- Irländska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Food Safety Authority of Ireland), som bildades 1998, svarar för att producerade, distribuerade och marknadsförda livsmedel når högsta möjliga standard med avseende på säkerhet och hygien. Uppdraget omfattar hela livsmedelskedjan från jord till bord. Myndigheten är organiserad med en styrelse, en vetenskaplig kommitté, ett konsultativt råd samt en myndighetschef med ansvar för fem operativa avdelningar:
- Avdelningen för livsmedelskunskap och standarder som tillhandahåller vetenskapligt underlag till stöd för ingripanden och normerande insatser.

- Avdelningen för uppdragsavtal som svarar för att upprätta avtal med de myndigheter som arbetar med livsmedelssäkerhet.
- Avdelningen för konsumentskydd svarar för tekniskt stöd inom områden miljöskydd, nutrition, allmän veterinärtjänst och jordbruk, utbildning och riktlinjer.
- Granskningsavdelningen svarar för myndighetens revision.
- Administrativa avdelningen svarar för ekonomi, personal och informationsteknik.

Myndigheten för livsmedelssäkerhet har sålunda ansvar i princip endast för att samordna kontrollen inom livsmedelskedjan mellan de behöriga myndigheterna, fastställa de olika medverkande myndigheternas övervakning för att minimera luckor och överlappningar samt garantera ett konsekvent genomförande av kontrollinsatserna.

Detta uppnås genom att

- leda den offentliga kontrollen genom uppdragsavtal med andra myndigheter,
- utföra riskbedömning för att stödja beslut och åtgärder, samt
- tillhandahålla vetenskapligt och tekniskt stöd till behöriga myndigheter genom publikationer och utbildning.

Myndigheten medverkar i regelbundna samverkansmöten med berörda behöriga myndigheter, i syfte att försäkra sig om att den nationella politikens mål beaktas i de behöriga myndigheternas verksamhetsplaner. Livsmedelssäkerhetsmyndigheten har vidare utvecklat riktlinjer och anvisningar för såväl för de egna som för de behöriga myndigheternas kontroller.

Som har framgått genomförs kontrollverksamheten genom att uppdrag läggs ut på olika myndigheter. Uppdragsavtalen är fleråriga och specificerar de krav som ställs på den livsmedelskontroll och de analyser som skall utföras av behöriga myndigheter. I detalj regleras i avtalen generella förutsättningar, uppföljning, vilka kontroller som skall utföras och hur ofta, laboratorietjänster, åtgärder för märkning och spårbarhet, personalresurser, utbildning, datainsamling och datarapportering, samt information om hur myndigheten för livsmedelssäkerhet kommer att säkerställa att uppdragsavtalen fullföljs.

Uppdragsavtal har tecknats med bland andra följande samarbetsparter:

Jordbruksdepartementet, Folkhälsostyrelsen (Health Service Executive), 31 lokala myndigheter, Myndigheten för skydd av havsfiske, Nationella konsumentrådet och Nationella standardmyndigheten (National Standards Authority of Ireland).

Härutöver tecknar Myndigheten för livsmedelssäkerhet samarbetsavtal med ett antal myndigheter. Koncentration på samordningsuppgiften utan egen fältkontroll innebär att myndigheten är förhållandevis liten, med endast drygt 80 befattningar.

9.3 Folkhälsostyrelsen

Folkhälsostyrelsen (Health Service Executive) har till uppgift att effektivt främja och skydda allmänhetens hälsa och välfärd. På uppdrag av Myndigheten för livsmedelssäkerhet skall den svara för kontrolltjänster avseende:

- Miljöbetingade tjänster för hälsoskydd, som omfattar kontroll av livsmedelsföretag, provtagning för att säkerställa överensstämmelse med gällande lagstiftning samt ledningsfunktion vid fara för eller utbrott av sjukdomar spridda genom livsmedel. Verksamheten är uppdelad i fyra regioner, med totalt 33 geografiska sektioner.
- Laboratorietjänster rörande livsmedelssäkerhet: Verksamheten omfattar ett nätverk av totalt tio laboratorier med uppgift att svara för kemiska och mikrobiologiska analyser av livsmedel. Tre av laboratorierna är nationella referenslaboratorier.
- Medicinska folkhälsotjänster: Flerdisciplinära lag medverkar i att undersöka, hantera och kontrollera utbrott av livsmedelsburna sjukdomar tillsammans med övriga funktioner inom Folkhälsostyrelsen.

Vidare kan nämnas att ett antal centrala laboratorier sorterar under Jordbruksdepartementet. Dessa har olika specialiteter eller inriktningar: veterinärmedicinsk forskning, köttkontroll, kontroll av bekämpningsmedel, växter samt mejeriprodukter.

Myndigheten har också nationellt ansvar för att bevaka förekomst av smittsamma sjukdomar, samt förser andra myndigheter med uppgifter om livsmedelsburna sjukdomar.

Folkhälsostyrelsen har cirka 400 anställda.

9.4 Distriktsveterinärer

Distriktsveterinärer (Local Authority Veterinary Services) och andra veterinärer utför kontroll av småskaliga slakterier och styckningsanläggningar, med mera. Standardförfaranden fastställs i de uppdragsavtal som tecknas med Myndigheten för livsmedelssäkerhet. Veterinärerna är inte fast anställda för uppgifterna utan utför sina inspektioner när så erfordras. Ett stort antal veterinärer är på liknande sätt knutna direkt till Jordbruksdepartementet. Det centrala veterinärforskningslaboratoriet har drygt 70 anställda.

9.5 Nationella konsumentrådet

Nationella konsumentrådet (National Consumer Agency) kontrollerar överensstämmelse med livsmedelslagstiftningen genom inspektion och verifiering av innehållsdeklarationer för livsmedel. Rådet hanterar i detta sammanhang också allmänhetens klagomål och frågor.

9.6 Fiskerimyndigheten

Fiskerimyndigheten (Sea-Fisheries Protection Authority) etablerades i januari 2007 och har till uppgift att svara för efterlevnaden av nationell och EU-lagstiftning till skydd av fisktillgångar samt för säkerheten hos tillhörande livsmedel. Uppgifterna omfattar samtliga nivåer från primärproduktion och beredning på godkända fiskefartyg och anläggningar på land. Myndigheten fullgör uppgifterna i enlighet med ett avtal med Irländska myndigheten för livsmedelssäkerhet. Den omfattar en inspektion som bedriver nära samverkan med andra myndigheter vid tillämpning av program för fiskerikontroll och livsmedelssäkerhet. Fiskerimyndigheten stöds vidare av fyra regionala fiskerikontroller, sex hamnkontroller och 48 tjänstemän.

9.7 Tullmyndigheten

Tullmyndigheten (Customs Division of the Revenue Commissioners) svarar för import- och exportkontroll. Man har ett samarbetsavtal med Myndigheten för livsmedelssäkerhet vad avser icke animaliska livsmedel och ett uppdragsavtal med Jordbruksdepartementet avseende animalieprodukter.

9.8 Irländska medicinalstyrelsen

Irländska medicinalstyrelsen (Irish Medicines Board) har bland annat till uppgift att godkänna veterinärmedicin.

9.9 Irlands radiologiska institut

Irlands radiologiska institut (Radiological Protection Institute of Ireland) har till uppgift att lämna råd och anvisningar beträffande joniserande strålning. Institutet bedriver vidare omfattande uppföljning av förekomst av radioaktivitet i hela livsmedelskedjan och i miljön. I samarbete med Myndigheten för livsmedelssäkerhet lämnas tillstånd till bestrålning av livsmedel.

9.10 Irland i summering

Jordbruksdepartementet har det huvudsakliga ansvaret för politiken rörande livsmedelssäkerhet, med medverkan i några fall av andra departement. Det kan också noteras att Jordbruksdepartementet också är påtagligt involverat i såväl själva regelutformningen som i den direkta kontrollverksamheten, vilket tar sig uttryck i att det på departementet finns verkställande funktioner inom området.

Myndigheten för livsmedelssäkerhet (MLMS) har en samordnande roll. Den operativa kontrollen är märkbart delegerad till ett antal myndigheter, däribland distriktsveterinärer.

Myndigheten för livsmedelssäkerhet har samtidigt till uppgift att svara för såväl riskvärdering som riskhantering och riskkommunikation. Sakmässigt är riskvärderingen uppdelad på flera olika myndigheter. Exempelvis svarar veterinära laboratorier för riskvärdering beträffande djur och därmed sammanhängande frågor,

medan särskilda laboratorier tar hand om frågor som rör växter och växtskydd.

I den irländska kontrollen inom livsmedelskedjan finns ett substantiellt inslag av privata aktörer, det gäller i huvudsak laboratorier. Även de statliga laboratorierna kan åta sig uppdrag mot ersättning, det vill säga rent kommersiella uppdrag. Forskning förekommer i första hand på statliga veterinärlaboratorier.

10. Nederländerna

10.1 Övergripande ansvarsfördelning

Ministeriet för jordbruk, natur och livsmedelskvalitet (Jordbruksministeriet) och ministeriet för hälsa, välfärd och sport (Hälsoministeriet) svarar tillsammans för den övergripande politiken avseende Nederländernas kontroll inom livsmedelskedjan.

Jordbruksministern stöds av en verkställande styrelse som ansvarar för långsiktig politik, tillämpning och ledning. Inom ministeriet handhas frågor rörande livsmedels- och foderkvalitet, djurskydd, djurhälsa och växtskydd av avdelningen för livsmedelskvalitet och djurhälsa respektive lagstiftning. Följande fem organ under ministerierna svarar tillsammans för att verkställa politiken.

- Allmänna inspektionsfunktionen, som har ett särskilt ansvar för tillämpning av politik och lagar.
- Tjänsten för mark- och vattenfrågor
- Växtskyddstjänsten
- Myndigheten för säkra livsmedel och konsumentprodukter (Livsmedelsmyndigheten)
- Nationella lagbyrån.

Hälsoministeriet, under vilket Myndigheten för säkra livsmedel delvis sorterar, svarar för större delen av den lagstiftning som rör livsmedelssäkerhet, vid behov i samverkan med Jordbruksministeriet och Livsmedelsmyndigheten. Större delen av myndighetsbudgeten kommer via Hälsoministeriet.

Finansministeriet har under sig Tullverket.

10.2 Livsmedelsmyndigheten

Livsmedelsmyndighetens uppdrag är att skydda människors och djurs hälsa. Den övervakar kvalitet på livsmedel och konsumentprodukter och kontrollerar hela produktionskedjan fram till slutlig konsument. Myndighetens tre huvuduppgifter är kontroll, riskvärdering och riskkommunikation med avseende på livsmedels- och produktsäkerhet. Incident- och krishantering, inklusive djurhälsa och frågor som rör sjukdomar, liksom åtgärdsförslag till Jordbruksministeriet ingår likaså bland uppgifterna. En väsentlig del av arbetet utgörs av informera berörda ministerier och upprätthålla internationella kontakter. Myndigheten har fyra avdelningar eller direktorat:

- Direktoratet för tillämpning, genomförande och kontroll, som samordnar kontrollinsatserna genom sina fem regionala kontor, där varje region har ett särskilt kompetens- och ansvarsområde samt ett laboratorium.
- Kontoret för riskvärdering.
- Direktoratet för särskilda insatser.
- Direktoratet för kontrollstrategier och kommunikation.

Myndigheten har sålunda ansvar för att lagstiftningen efterlevs, samt samordnar specifika kontrollåtgärder för hela landet. De regionala kontoren svarar för huvuddelen av analysverksamheten genom sina laboratorier. Den nyss nämnda regionala kompetensfördelningen är inom kontoret uppdelad på

- primärproduktion inom jordbruk, trädgård, levande djur och djurskydd,
- kemikalier icke avsedda för livsmedel,
- veterinära produkter,
- sammansatta livsmedel, samt
- säkerhet för andra produkter än livsmedel.

Varje region upprättar förslag till årsvisa inspektionsplaner i samverkan med övriga regioner, och bistår därvid med sin särskilda analys- och forskningskapacitet. Inom regionerna finns i sin tur lokala inspektionsenheter. Verksamheten inom hela Livsmedels-

myndigheten stöds av ett Intranet som omfattar register på alla livsmedelsföretag, inspektionsinsatser, inspektionsplaner och protokoll, rekommendationer avseende provtagning samt ny eller utökad lagstiftning.

Den centrala myndigheten fastställer vidare nationella kontrollplaner med specifikation av vilka särskilda åtgärder som skall vidtas. Här kan även ingå olika forskningsprojekt inom särskilda intresseområden. Myndigheten har härutöver tagit i bruk ett mer effektivt övervakningssystem, vars syfte är att reducera kontrollbördan för näringslivet. Genom att kontrollinsatser inriktas på områden med bedömda större risker och företag som inte tillämpar godkända kvalitetsprogram eller systematiskt underpresterar kan den totala kontrollinsatsen gentemot näringslivet reduceras.

Förändringen stämmer överens med ett parlamentsförslag som träder i kraft den 1 januari 2009. Ambitionen är ökad fokusering och minskat antal kontroller. Vidare kan nämnas att man strävar efter att minska komplexiteten i kontrollsystemet genom att olika myndigheter skall samverka genom en ”en dörr in”-lösning, varvid det enskilda företaget kommer att ha en enda kontaktpunkt för sina frågor.

Arbetsstyrkan vid hela myndigheten uppgick i mars 2007 till 1 680 personer.

10.3 Allmänna inspektionstjänsten

Allmänna inspektionstjänsten är en kontroll- och undersökningsfunktion inom Jordbruksministeriet. Verksamheten omfattar djurskydd, djurhälsa, foder, med mera. Som undersökande myndighet kan inspektionstjänsten engageras av Livsmedelsmyndigheten när missförhållanden upptäcks. Tjänstemännen kan fastställa att ett brott har blivit begånget och utfärda en stämning. Härutöver har Allmänna inspektionstjänsten i samband med storskaliga undersökningar en enhet för brottsutredningar. Denna har längre gående befogenheter och utför mer komplicerade utredningar efter överenskommelse mellan Livsmedelsmyndigheten och allmän åklagare. Regelbundna samverkansmöten hålls mellan Livsmedelsmyndigheten och Allmänna inspektionstjänsten på central och regional nivå.

Inspektionstjänstens planerings- och arbetssätt motsvarar på det hela taget Livsmedelsmyndighetens. Val av företag och områden som skall kontrolleras baseras på ett antal riskfaktorer.

Myndigheten är förhållandevis stor med cirka 550 anställda.

10.4 Växtskyddstjänsten

Växtskyddstjänsten är ett centralt organ som sorterar under Jordbruksministeriet. Myndighetens verksamhet omfattar internationell samverkan, överföring av Gemenskapens lagstiftning till nationella lagar, utfärdande av instruktioner beträffande växtskydd, kontroll av växter och växtprodukter i samband med import och export samt växtcertifiering. Växtskyddstjänsten omfattar bland annat följande avdelningar:

- Internationella phytosanitära frågor med ansvar för internationell policy och representation, samt förhandlingar med tredje land.
- Fytosanitär riskhantering med ansvar för att utveckla nationell policy, riskanalys kring växtsjukdomar, samt granskning av den nationella växtkontrollen.
- Enheten till stöd för fälttjänster, som upprättar kontrollmanualer, kungör ingripanden och åtgärder för odlare, importörer, med flera vid bristande överensstämmelse med lagstiftningen. Fälttjänsten omfattar fyra distrikt med totalt tolv kontor. Dessa är belägna i anslutning till för jordbruks- och trädgårdsprodukter större handelsplatser.
- Diagnostisk avdelning med centralt laboratorium med ansvar för att diagnostisera, forskning och rådgivning.

10.5 Oberoende administrativa organ

Viss kontrollverksamhet fullgörs av semiautonoma offentligrättsliga/privata organ såsom Hollands inspektionstjänst, Hollands inspektionstjänst för trädgårdsodling och Inspektionstjänsten för frukt och grönsaker. Dessa organ kan utföra uppföljningskontroller, exportkontroll av frukt och grönsaker, med mera.

Det lagreglerade förhållandet mellan exempelvis Livsmedelsmyndigheten och ett administrativt organ innebär bland annat att Livsmedelsmyndigheten skall godkänna organets verksamhetsplan och tillsändas dess kontrollrapporter. Förutom ovan nämnda semi-autonoma organ finns sådana för mejeriprodukter, ägg och äggprodukter, utsäde och sättpotatis, samt blommor. Enbart organet för mejeriprodukter sysselsätter cirka 140 personer, varav 60 arbetar med inspektioner.

10.6 Produktstyrelser

Inom ramen för enligt lag godkända handelsorganisationer verkar ett antal produktstyrelser, mandat att formulera regler för en viss sektor. Styrelserna är normalt vertikalt organiserade och täcker all verksamhet ”från jord till bord”. Även om de har behörighet att fastställa regler, är de inte myndigheter. Produktstyrelser finns för kött och ägg, fisk och fiskprodukter, djurfoder, mejeriprodukter samt för trädgårdsodling. Några av produktstyrelserna medverkar i direkt kontrollverksamhet avseende livsmedel och foder.

10.7 Djurhälsotjänsten

Djurhälsotjänsten är en privat icke vinstdrivande stiftelse bildad av jordbrukare med syfte att utrota vissa djursjukdomar. Den arbetar på kontraktbasis för Jordbruksdepartementet, och svarar för övervakning av djursjukdomar, genomför kontrollprogram samt diagnostiserar sjukdomar genom ett eget laboratorium. Djurhälsotjänstens undersökningar ligger till grund för Livsmedelsmyndighetens certifiering rörande djurhälsa och enskilda gårdar. Man förfogar över en nationell databas med uppgifter om besätningars djurhälsa och stöder Livsmedelsmyndigheten bland annat genom att delta i expertgrupper, medverka med ytterligare expertstöd i händelse av sjukdomsutbrott eller misstanke därom samt utför obduktioner.

10.8 Laboratorier

Ett antal laboratorier deltar i kontrollen.

Rikilt institutet för livsmedelssäkerhet, som ingår i ett universitet och forskningscentrum, är ett privat forskningsinstitut. Det utför lagstadgade uppgifter på uppdrag av regeringen, och finansieras huvudsakligen genom Jordbruksdepartementet. Rikilt är referenslaboratorium för rester av bekämpningsmedel och veterinärmedicin samt analyserar fodervaror och GMO-produkter.

Centrala institutet för kontroll av djursjukdomar är nationellt referenslaboratorium för av OIE¹⁰ listade djursjukdomar och förser Jordbruksministeriet med specialdiagnoser. Avsikten är att man dygnet runt skall ha veterinärer och diagnoskompetens.

Laboratoriet för djurhälsa svarar för provtagning enligt ett av Jordbruksministeriet fastställt program. Cirka fyra miljoner analyser utförs årligen, för såväl offentlig som privat sektor.

Nationella institutet för folkhälsa och miljö sorterar under Hälsoministeriet, och har som viktig uppgift att se till att lagar om livsmedelssäkerhet efterlevs, bland annat genom anvisningar och rådgivning kring nya risker för folkhälsan. Institutet är nationellt referenslaboratorium för salmonella, för bakteriologiska och virala föroreningar i musslor, samt analyserar fiskprodukter.

Livsmedelsmyndigheten har eget laboratorium för mikrobiologiska och kemiska analyser.

Västskyddstjänsten centrala laboratorium utför analyser med avseende på bakteriologi, insekter, nematoder, svampar, molekylär biologi.

10.9 Nederländerna i summering

Lagstiftningsfrågorna är samlade på de berörda ministerierna, men vad sedan gäller den operativa kontrollen är den spridd på flera parter. Myndigheten för säkra livsmedel och konsumentprodukter har visserligen tillsammans med Allmänna inspektionstjänsten ett huvudsakligt ansvar.

Värt att notera är också att de branschriktade privata kontrollorganen resulterar i att företag med diversifierad produktion får möta flera olika kontrollinstanser. Förhållandet har dock observerats och strävan är att gentemot kontrollobjekten förenkla

¹⁰ OIE: Office Internationale des Épizooties.

och rationalisera kontrollen genom att det skall räcka med en enda kontaktpunkt.

Riskvärderingen ligger i många fall på Livsmedelsmyndigheten, den är en av de prioriterade uppgifterna. Samtidigt ligger riskhantering och riskkommunikation på samma myndighet. Även det nationella forskningsinstitutet Rikilt medverkar i riskvärderingen. I någon grad är riskvärderingen dock uppdelad med utgångspunkt i växtskydd (Växtskyddstjänsten), foder (Livsmedelsmyndigheten), djurhälsa (Livsmedelsmyndigheten), TSE (Institutet för kontroll av djursjukdomar), animaliska livsmedel (Livsmedelsmyndigheten, Centralorganet för mejeriprodukter och Institutet för folkhälsa och miljö).

Konkurrensutsatt verksamhet förekommer på laboratorieområdet. Rikilt, som till stor del finansieras med offentliga medel, bedriver också kommersiell verksamhet.

Vissa av laboratorierna finns hos kvalificerade forskningsinstitut, exempelvis Rikilt, som bedriver reguljär forskning. Andra forskningsinstitut av myndighetskaraktär är Växtskyddstjänsten, Institutet för djursjukdomar och Djurhälsotjänsten. En klar specialisering på olika sakområden föreligger således.

11. Storbritannien

11.1. Övergripande ansvarsfördelning

Storbritannien, det vill säga England, Wales, Skottland och Nordirland, har ett mellan de olika länderna något varierande tillsynssystem avseende foder, livsmedel, djurhälsa, djurskydd och växtskydd. Den offentliga kontrollen inom England och Wales är centraliserad men i praktiken är den löpande kontrollen uppdelad mellan den centrala och den lokala regeringen. De centrala myndigheterna är Livsmedels- och standardiseringsmyndigheten (Food and Standard Agency FSA), Miljö-, livsmedels- och landsbygdsdepartementet (Department for Environment, Food and Rural Affairs, Defra) samt motsvarande myndigheter i administrationerna i Skottland, Wales och Nordirland. På lokal nivå utförs betydande delar av uppföljning och kontroll av lokala myndigheter. De två viktiga myndigheterna inom foder- och livsmedelskontroll, med mera är FSA och Defra.

Den så kallade Hamptonrapporten, ”Minskade administrativa bördor: effektivare inspektion och tillämpning”, som togs fram på uppdrag av Finansdepartementet, har resulterat i rationalisering av den offentliga kontrollen genom att främja effektivare och mer regelstyrda kontroll- och tillämpningsåtgärder utan att ge avkall på standarder och föreskrifter. Vidare har ett viktigt moment med rapporten varit att åstadkomma en ändamålsenlig åtskillnad mellan politikutformning och verkställighet på samtliga myndighetsområden. Såväl FSA och Defra har hörsammat rapportens rekommendationer.

11.2. Livsmedels- och Standardiseringsmyndigheten, FSA

Livsmedels- och standardiseringsmyndigheten, FSA, är en fristående myndighet, etablerad år 2000, med uppgift att värna folkhälsa och konsumentintressen med avseende på livsmedel och djurfoder. FSA är Storbritanniens centrala behöriga myndighet för lagstiftning vad avser kontroll av livsmedel och fodervaror. Till grund för FSA ligger dels en hälsoskyddslag, dels lagen om livsmedelsstandarder från 1999, varigenom FSA erhöll formell makt att fastställa standarder för samt leda och granska lokala myndigheters tillämpning av livsmedelslagstiftningen. Jordbruksdepartementet svarar dock för några områden.

Huvudkontoret är i London, nationella kontor finns i Skottland, Wales och Nordirland. FSA är ansvarig inför dels Storbritanniens parlament genom Hälsodepartementet, dels de nationella parlamenten (församlingarna) i Skottland, Wales och Nordirland genom respektive hälsominister eller motsvarande. Verksamheten leds av en styrelse, som har att verka i det allmänna intresset genom att i femårsplaner lägga fast övergripande strategi och prioriteringar, utan att företräda särskilda sektorer. I sin tur bryts strategin ner i årliga verksamhetsplaner. Strategin för perioden 2005–2010 har bland annat följande huvudmål:

- Fortsatta åtgärder för att minska livsmedelsburna sjukdomar.
- Ytterligare reducering av riskerna för att konsumenter drabbas av kemikalieförgiftning, inklusive radiologisk kontaminering av livsmedel.

- Underlätta för konsumenter att välja hälsosamma diet och därigenom förbättra livskvaliteten genom att minska dietrelaterad sjukdom.
- Genom konsumentinformation underlätta konsumenternas val.

Normeringsarbetet sker i samråd med bland annat lokala myndigheter. FSA erhåller vidare oberoende expertråd från sina vetenskapliga kommittéer och svarar för rådgivning och information till allmänheten och regeringen med avseende på säkerhet genom hela livsmedelskedjan, samt lämnar råd beträffande näring och diet. För att underlätta samordning och samarbete har FSA till sig knutit ett antal grupper:

- *Samverkansgruppen för tillämpning:* Gruppen, med representanter för hela Storbritannien, har bildats för att stärka och utveckla samband mellan FSA och lokala livsmedelsmyndigheter.
- *Samverkansgruppen för tillämpning av lagstiftning rörande animalier:* Gruppen, som bildades på inrådan av den rådgivande kommittén för animaliska livsmedel, diskuterar frågor som rör lagstiftning om animalier och därmed sammanhängande spörsmål, identifierar gemensamma problem samt utformar samordnad tillämpning av livsmedelslagstiftningen.
- *Forum för medverkande myndigheter:* Forumet omfattar representanter från kontrollmyndigheterna, och har etablerats i syfte att ge myndigheterna möjlighet att informellt diskutera aktuella frågor. Här söks också möjligheter att utveckla direkt samarbete mellan de berörda myndigheterna.
- *Skotska samverkanskommittén för tillämpning av livsmedelslagstiftning:* Kommittén har till uppgift att för FSA vidmakthålla och utveckla ett nätverk med viktiga aktörer, som kan bistå med nödvändig expertis för att bidra till utveckling, tillämpning och vidmakthållande av myndighetens politik.
- *Nordirländska samverkanskommittén för tillämpning av livsmedelslagstiftning:* Motsvarande uppgifter som för skotska kommittén.
- *FSA Wales och arbetsgrupp för lokala myndigheter:* Gruppen diskuterar alla aspekter kring livsmedelslagstiftningen.

Tjänsten för kötthygien (The Meat Hygiene Service, MHS)

Tjänsten för kötthygien är en verkställande funktion inom FSA, och har till uppgift att främja folkhälsa, djurhälsa och djurskydd i Storbritannien genom kontroll av anläggningar godkända för hantering av färskt kött. I Nordirland svarar en veterinärfunktion inom Jordbruks- och landsbygdsdepartementet på uppdrag av FSA för motsvarande uppgifter. MSA leds av en särskild styrelse inom ramen för FSA:s övergripande strategi. Huvudkontoret finns i York. Härtill finns fem regionala kontor.

**11.3. Miljö-, livsmedels- och landsbygdsdepartementet
(Department for Environment, Food and Rural Affairs,
Defra)**

Miljö-, livsmedels- och landsbygdsdepartementet (Department for Environment, Food and Rural Affairs, Defra) är Storbritanniens centrala myndighet avseende djurhälsa, djurskydd och växtskydd. Defra svarar också för den livsmedelslagstiftning och dess tillämpning som inte hänskjutits till FSA. Det avser föreskrifter för köttmärkning, standarder för organiska produkter, varumärkeskydd, animaliska biprodukter i samband med livsmedel, transmissibel spongiform encephalopati (TSE), import av animalier från tredje land, foder med medicinska tillsatser, fodertillsatser, samt rester av bekämpningsmedel och veterinärmedicin. I Skottland, Wales och Nordirland är respektive parlament ansvarigt för uppgifterna.

Den tidigare statliga veterinärtjänsten utgörs i dag av Defra:s verkställande avdelning för djurhälsa, och täcker geografiskt England, Skottland och Wales. Vidare inrymmer Defra en avdelning för samordning av tillsynsmyndigheter. Uppgiften är bland annat att utveckla samarbetet med avdelningen för djurhälsa och lokala myndigheter i enlighet med Defras strategi för effektiv tillämpning av djurhälso- och djurskyddskontroll.

Ett förhållandevis stort antal organ bistår Defra i dess strategiska prioriteringar. Många av dessa organ sorterar under eller finansieras av Defra, andra har ett nära samarbete. De som under Defra har uppgifter inom livsmedelssäkerhet är följande/svarar för följande områden:

Djurhälsa
Havsfiskemyndigheten

Myndigheten för utbetalning av jordbruksstöd
Myndigheten för veterinärlaboratorier
Centrala vetenskapslaboratoriet
Centrum för miljö, fiske och vattenbruk
Direktoratet för säker användning av bekämpningsmedel
Veterinärmedicinska direktoratet

Myndigheter i samarbete med Defra är följande:

Lokala myndigheter
Tjänsten för kötthygien, MHS
Institutet för djurhälsa
Miljömyndigheten
Livsmedel från Storbritannien (Food from Britain)
Natural England
Livsmedels- och standardiseringsmyndigheten

11.4. Djurhälsan (Animal Health, AH)

Djurhälsa är som nämnts verkställande organ inom Defra för veterinärkontroller på områdena för djurhälsa, djurskydd och internationell handel. Man svarar också för tillämpning av Defras politik i England, samt motsvarande för parlamentet i Wales och Skottlands Miljö- och landsbygdsdepartement. Sedan april 2005 är Djurhälsan formellt skilt från Defra, men är fortfarande ansvarigt inför Defras departementschef.

Mer specifikt svarar Djurhälsan för följande uppgifter:

- Vidmakthålla och säkerställa beredskap inför utbrott av djursjukdomar.
- Kontrollera och bekämpa djursjukdomar, rådgivning för att förebygga sjukdomar.
- Kontroll av att nationell och EU-lagstiftning rörande djurskydd efterlevs.
- Rådgivning beträffande villkor för export och import av djur.

Djurhälsan har 24 lokala kontor, varav 16 i England, tre i Wales och fem i Skottland.

11.5. Havsfiskemyndigheten (Marine Fisheries Agency, MFA)

Havsfiskemyndigheten skall under Defra följa upp, kontrollera efterlevnaden av och i övrigt tillämpa lagstiftning om havsfiske.

11.6. Myndigheten för utbetalning av jordbruksstöd (Rural Payments Agency, RPA)

Myndigheten svarar under Defra för bland annat en rad kontroller och inspektioner på jordbruk och inom handel med avseende på djuridentitet, överensstämmelse med nationell och EU-lagstiftning inom England och Wales. Vidare svarar myndigheten för kontroll av användningen av växtskyddsprodukter, efterlevnad av foder- och livsmedelslagstiftning inklusive mejerihygien samt vissa miljöfrågor.

11.7. Myndigheten för veterinärlaboratorier (Veterinary Laboratories Agency, VLA)

Myndigheten bistår Defra, liksom övriga organ med verksamhet inom djurhälsa, med undersökningar, konsultationer, sjukdomsövervakning och diagnoser. Totalt finns 16 laboratorier, varav ett i Skottland och två i Wales. Myndigheten är också Gemenskapens referenslaboratorium för fågelinfluensa, Newcastlejuka och transmissibel spongiform encephalopati, TES. Härtill är man refe-

renslaboratorium för OIE avseende närmare 15 olika djursjukdomar, förutom nyss nämnda bland annat tuberkulos, klassisk svinpest och salmonella.

11.8. Centrala vetenskapslaboratoriet (Central Science Laboratory, SCL)

Laboratoriet är en verkställande myndighet under Defra med en bred kundkrets som inkluderar andra departement, Kommissionen och näringslivet. Uppgiften är främst att bistå med en effektiv och konkurrenskraftig service baserad på vetenskap, forskning och rådgivning för att möta såväl lagstadgade och policymål.

11.9. Centrum för miljö, fiske och vattenbruk (Centre for Environment, Fisheries and Aquaculture Science, CEFAS)

Centrumet är ett verkställande organ inom Defra och svarar för vetenskaplig uppföljning och sammanhängande forskning och utveckling för förvaltning av fisketillgångar, havsmiljö fisk- och skaldjurshygien samt fiskodling. Myndigheten betjänar Defra, andra departement och den privata sektorn, samt är nationellt referenslaboratorium för bakterie- och virusinfektioner hos musslor.

11.10. Direktoratet för säker användning av bekämpningsmedel (Pesticides Safety Directorate, PSD)

Direktoratet är övergripande organ inom Defra med avseende på bekämpningsmedel och har bland annat till uppgift granska och godkänna pesticider samt kontroll av marknadsföring, försäljning, lagring och användning av desamma inom i jordbruk och trädgårdsodling. Vidare övervakas eventuell förekomst av rester i livsmedel. Direktoratet är rådgivande organ till departementschefen, samt lämnar stöd nationellt och till EU vid granskning av säkerheten hos på marknaden förekommande bekämpningsmedel.

11.11. Veterinärmedicinska direktoratet (Veterinary Medicines Directorate, VMD)

Direktoratet har ett i stort sett heltäckande ansvar vad gäller granskning, bedömning och godkännande av veterinärmediciner. Vidare övervakar man eventuell förekomst av medicinrester i livsmedel, icke godkända substanser hos djur och animaliska produkter förekomst av mikrobiologisk resistens.

11.12. Skotska regeringen

Skottland har sedan 1999 ett visst självstyre med en försteminister i sin ledning.

Skottlands departement för miljö och landsbygdsutveckling (Scottish Executive Environment and Rural Affairs Department, (SEERAD)

Departementet svarar för frågor som rör jordbruk, landsbygdsutveckling, livsmedel, miljö och fiske. Under departementet sorterar flera myndigheter och offentliga organ. Ett avtal mellan SEERAD och Defra reglerar samarbetet mellan de två myndigheterna. Under SEERAD sorterar tre verkställande myndigheter:

- Skotska myndigheten för jordbruksvetenskap, ansvarig för forskning inom jordbrukets område.
- Myndigheten för fiskeriforskning, som bedriver forskning inom fiske och vattenbruk
- Skotska fiskeskyddsmyndigheten, ansvarig för kontroll av att fiskelagstiftning som reglerar fisket efterlevs.

11.13. Wales nationalförsamling

På likartat sätt som för Skottland har viss delegation skett till Wales. Uppgifter som delegerats omfattar bland annat hälsofrågor, utbildning, ekonomisk utveckling och planering samt kultur.

Departementet för miljö, planering och landsbygdsutveckling (The Welsh Assembly Government Environment, Planning och Countryside Department, EPCD)

Departementet omfattar sju avdelningar, varav chefsveterinärkontoret svarar för frågor om djurhälsa och djurskydd, djuridentifiering och utbrott av anmälningspliktiga djursjukdomar.

11.14. Nordirland

Även Nordirland har ett visst självstyre i förhållande till centralregeringen i London.

Jordbruks- och landsbygdsutvecklingsdepartementet (Department of Agriculture and Rural Development, DARD)

Departementet ansvarar för livsmedels-, jordbruks- och miljöfrågor samt Nordirlands landsbygdsutveckling. Vidare ingår veterinäruppgifter rörande djurhälsa och djurskydd. Dard Svarar i Nordirland gentemot Defra för kontrollprogram som avser hela Storbritannien.

11.15. Lokala myndigheter

Totalt finns 468 lokala myndigheter med ansvar för livsmedelskontroll i Storbritannien, vars verksamhet samordnas genom Samordningsorganet för lokala myndigheters föreskriven tillsyn (The Local Authorities Coordinators of Regulatory Services, LACORS). Uppgiften är att verka för samordning, kommunikation och konsultation mellan lokala kontrollmyndigheter och Livsmedels- och standardiseringsmyndigheten, FSA. LACORS tillhandahåller vidare verksamhetshandledningar och uppdateringar av lagstiftning till de lokala myndigheterna genom sin webbtjänst, samt har direkta kontakter med enskilda myndigheter när särskilda frågor aktualiseras. LACORS omfattar 47 samordningsgrupper, som undersöker och diskuterar lokala och nationella tillämpningsfrågor av betydelse. Härtill finns 11 regionala samordningsgrupper med uppgift att bland annat penetrera problematik kring livsmedel och djurfoder.

Hamnmyndigheter (Port Health Authority, PHA) är lokala myndigheter med ansvar för kontroll i samband med livsmedelsimport. Saknas hamnmyndighet svarar annan lokal myndighet för kontrollen.

11.16. Övriga organ med ansvar för livsmedelskontroll

Institutet för djurhälsa (Institute for Animal Health, IAH)

Institutet är det viktiga centrumet för forskning kring djursjukdomar i besättningar. Med tre verksamhetsorter har specialisering skett med inriktning på inhemska sjukdomar, speciella virusarter respektive neuropatogener (exempelvis BSE och scrapie). Ett av laboratorierna utgör referenslaboratorium gentemot FAO, EU, OIE och Storbritannien avseende ett antal djursjukdomar. Som nationellt referenslaboratorium finansieras det av Defra, och svarar därmed även för diagnostisk service, konsultationer, utbildning samt olika tillfälliga insatser.

Miljömyndigheten (Environment Agency, EA)

Miljömyndigheten svarar för miljöskydd och hållbar utveckling i England och Wales. Chefen för Miljö-, livsmedels- och landsbygdsdepartementet (Defra) anger målsättning för myndighetens verksamhet i England, motsvarande i Wales sker genom dess regering. Defra och delegationsmyndigheterna bedriver en nära samverkan med miljömyndigheten i samband med sjukdomsutbrott, bland annat för att säkerställa att de åtgärder som vidtas inte har negativ inverkan på miljön.

Laboratorietjänster

Officiella livsmedelslaboratorier utses av Livsmedels- och standardiseringsmyndigheten, FSA. Laboratorierna har till uppgift att analysera prover tagna av kontrollmyndigheterna. Laboratorierna utgörs offentliga analyslaboratorier, Hälsoskyddsmyndighetens laboratorier och sjukhuslaboratorier, vilka samtliga anlitas av lokala myndigheter. FSA samverkar med The Association of Public Analysts, som representerar de flesta kontrolllaboratorierna i Storbritannien, Hälsoskyddsmyndigheten och Auktoriseringsmyndigheten i syfte att definiera vad en viss auktorisering och kontroll omfattar för de offentliga laboratorierna. Förutom att svara mot ställda auktoriseringskrav skall utsedda laboratorier

förklara sig beredda att svara för kontrolluppgifter på uppdrag av lokala livsmedelsmyndigheter.

11.17 Storbritannien i summering

I Storbritannien medverkar ett stort antal myndigheter i livsmedelskontrollen. Det är inte heller fråga om enbart ett stort antal myndigheter. På en förhållandevis liten areal är också antalet enheter inom vissa myndigheter stort. Sålunda är antalet lokala myndigheterna drygt 450, hamnarna, som också är lokala myndigheter i samband med livsmedelskontroll, oräknade. Att Storbritannien omfattar fyra "länder" med en förhållandevis omfattande delegering sätter naturligtvis en särskild prägel på hur verksamheten har organiserats.

Den operativa kontrollen är i flera fall vertikalt organiserad. En och samma myndighet svarar för kontroll från ax till limpa. Det gäller exempelvis djurhälsa och djurskydd, där Miljö-, livsmedels- och landsbygdsdepartementet har ett nästintill totalt ansvar. Till en del förklaras det av att det inom departementet finns avdelningar som har det operativa ansvaret för verksamheten. Andra exempel rör djurfoder och veterinärmedicin.

Det stora antalet medverkande aktörer och en omfattande delegering på ställer i sin tur krav på samverkan och samordning, vilket bland annat har resulterat i flera samordningsfunktioner, dels gentemot de olika länderna, dels vad avser de lokala myndigheterna.

I flera fall är flera myndigheter involverade i ett och samma kontrollområde. Således svarar Tjänsten för köttthygien (Meat Hygiene Service), Livsmedels- och standardiseringsmyndigheten samt lokala myndigheter för operativ kontroll av animaliska livsmedel.

Riskvärdering, riskhantering och kommunikation av riskerna är inte entydigt uppdelade på olika aktörer. Det tydligaste exemplet torde vara Miljö-, livsmedels- och landsbygdsdepartementet, som i flera fall tillsammans med egna organ svarar för riskvärdering, samtidigt som man också beslutar om åtgärder. På flera områden förekommer dock åtskillnad genom att fristående laboratorier engageras i riskvärderingen. Sammantaget kan man dock konstatera att det inte förekommer en entydig uppdelning.

Risakanalysen är inte entydigt uppdelad på olika organ vad gäller växtskydd, foder, djurhälsa och livsmedel. Myndigheten för veterinärlaboratorier svarar för riskanalyser avseende djurhälsa, import av djur, animalier och foder, Livsmedels- och standardiseringsmyndigheten för inhemska animaliska livsmedel, livsmedelshygien, genmodifierade organismer, rester av bekämpningsmedel och import av vegetabilier.

Forskningen ligger delvis på olika organ, där främst kvalificerade laboratorier intar en framträdande roll, bland annat tydliggjort genom uppgifter som internationella referenslaboratorier. Forskningen bedrivs i flera fall av offentliga myndigheter, exempelvis hos Miljö-, livsmedels- och landsbygdsdepartementet, Veterinärmedicinska direktoratet och Myndigheten för veterinärlaboratorier.

Det stora antalet medverkande organ med varierande inriktning har framför allt tidigare inneburit att kontroll av ett och samma organ har bedrivits av flera myndigheter. Som nämnts är man medveten om förhållande och har sedan ett par år tillbaka vidtagit åtgärder för att minska företagens administrativa bördor.

12. Frankrike

12.1. Övergripande ansvarsfördelning

Frankrike består av 22 regioner och 100 departement, som vardera leds av en prefekt. Prefektens uppgifter är bland annat att svara för att regeringens politik tillämpas, kontrolleras och samordnas inom respektive region och departement. Regionprefektens uppgift är i första hand att samordna i regionen ingående departement.

Jordbruks- och fiskeriministeriet (MAF), Hälso- och solidaritetsministeriet (MHS) och Ekonomi-, finans- och industriministeriet (MEFI) är de övergripande kontrollmyndigheterna inom livsmedelskontrollen i Frankrike, och verkar på nationell, regional och departementsnivå. Ministerierna är hierarkiskt överordnade i förhållande till region och departement.

Miljöministeriet (ME) och Arbetsmarknadsministeriet (ML) har också uppgifter inom systemet för livsmedelskontroll.

12.2. Övergripande mål och samordning mellan ministerier och sektorer

Jordbruks- och fiskeriministeriets program för livsmedelssäkerhet och kvalitet och Hälso- och solidaritetsministeriets program för hälsouppföljning anger de överordnade målen för livsmedelskontrollen. Ekonomi-, finans- och industriministeriets program för reglering och säkerhet av handel med varor och tjänster täcker också vissa frågor om livsmedelssäkerhet.

I en överenskommelse från 1999 mellan Generaldirektoraten¹¹ Livsmedel (DGAL), DG Fiske och vattenbruk (DGMA), DG Konkurrens, konsumentfrågor och bedrägeribekämpning (DGCCRF) och DG Hälsovård (DGS) har följande ansvarsfördelning fastställts vad gäller kontroll av livsmedel:

DG Livsmedel, DG Fiske och vattenbruk	DG Livsmedel, DG Konkurrens, konsumentfrågor och bedrägeribekämpning, DG Hälsovård	DG Konkurrens, konsumentfrågor och bedrägeribekämpning
Primärproduktion animalier och vegetabilier	Beredning	Beredning, icke animaliskt ursprung
Djurskydd	Restauranger	Andra produkter än livsmedel
Slakterier	Direktförsäljning	
	Biprodukter	
	Djurfoder	
	Transport och lagring	

I februari 2006 påbörjade en kommitté arbetet med den första flerårsplanen, perioden 2007–2009, med DG Livsmedel som koordinator. På region- och departementsnivå samordnas verksamheten under prefektens ledning, ett samarbete som kan formaliseras och förutom ovan nämnda sektorer också inbegripa departementets veterinärfunktion, alternativt uppdra till någon av myndigheterna att svara för samordningen genom ett särskilt upprättat kompetenscentrum. Dessa flersektorsgrupper upprättar gemensamt kontrollplaner, varvid nationella program och lokala prioriteringar integreras. Utöver det svarar man också för kommunikationen med företag och allmänhet.

¹¹ Generaldirektorat, Directorate General, förkortas i löpande text DG.

12.3. Jordbruks- och fiskeministeriet (MAF)

Jordbruks- och fiskeministeriet ansvarar för att utforma det nationella programmet för livsmedelssäkerhet och kvalitet, ett program som ligger till grund för säkra livsmedel, djurskydd och växtskydd. Enligt fransk budgetlag skall programmet innehålla resultat- och målindikatorer, vilka är följande:

- Förekomst av avvikelser från god praxis avseende användning växtskyddsprodukter.
- BSE-incidenter.
- Kostnad för kvittblivning av kött- och benmjöl.
- Antal regioner med utvärderade beredskapsplaner avseende viktigare sjukdomar.
- Andel anläggningar som inte möter kraven avseende boskapsidentifiering och -spårbarhet; Rester av tillväxtfrämjande tillsatser hos ung boskap; Rester av antibiotika hos svin; Grad av salmonellainfektion i besättningar för värphöns.
- Andelen från DG Livsmedel decentraliserade tjänster som har utvärderats positivt enligt ISO 17020,

Indikatorerna följs årligen upp och resultaten ligger till grund för insatser som skall förbättra verksamheten.

12.4. DG Livsmedel (DGAL)

DG Livsmedel, med en personalstyrka på cirka 200 anställda, är organiserat i fyra direktorat:

- Växtskydd och -kvalitet
- Livsmedelssäkerhet. Generaldirektoratet är också nationell kontaktpunkt för systemet för snabba varningar för livsmedel och foder (Rapid Alert System for Food and Feed)
- Djurhälsa och djurskydd
- Föreskrifter, forskning och samordning av kontroller

Härutöver finns fem särskilda funktioner:

Administration av hälsokontrolltjänster
Internationell samordning avseende livsmedelssäkerhet
Kommunikation och information
Informationssystem
Nationell styrka för veterinär- och växtskyddsundersökningar.

Kvalitetssystem

Jordbruks- och fiskeministeriet har fastställt som mål för DG Livsmedel att all decentraliserad verksamhet skall uppnå ackreditering, vilket också är ett av målen i det nationella livsmedels- och kvalitetsprogrammet. Målsättningen är att samtliga 126 verksamhetsplatser hos myndigheten skall ha ackrediterats enligt ISO 17020 vid utgången av 2009. Ett grunddrag är utveckling av en inspektionshandledning med ett antal handböcker att användas vid kontroll av olika anläggningar. Kvalitetssystemet omfattar fem planer som täcker kompetens, skötsel av inspektionsinstruktioner, planering av kontroller, kontrollmetoder samt rapportering och tillsyn.

Kvalitetssystemet stöds av ett informationssystem. I detta finns bland en databas med förordningar och kontrollanvisningar, förteckning över samtliga uppgifter som åvilar DG Livsmedel, möjlighet att registrera uppgifter rörande växtskydd, livsmedelssäkerhet, djurhälsa, djurskydd, miljöskydd och laboratorieresultat.

Nationella styrkan för veterinär- och växtskyddsundersökningar

Detta organ har till uppgift att undersöka överträdelser av djurskydds- och växtskyddsförordningar samt vidta åtgärder och samverkar med ansvariga för djur- och växtskydd i berörd region. Avvikelser rapporteras till polis och åklagare.

I de 22 regionerna samordnas vidare veterinärservicen med avseende bland annat på insatser, kvalitetsfrågor, information och verksamhetsbudgetar. På departementsnivå omfattar veterinärservicen uppgifter beträffande folkhälsa, djurhälsa och miljöskydd. I regionerna finns här till funktioner för växtskydd, med uppgift att kontrollera användning av växtskyddsmedel, rester av växtskyddsmedel, odling av genmodifierade grödor samt uppsikt över för växtodlingen skadliga organismer.

I huvudsak fyra kategorier tjänstemän medverkar i de officiella kontrollerna:

- Veterinärinspektörer med inriktning på folkhälsa är veterinärer som erhållit speciell utbildning på nationella veterinärhögskolan i Lyon. Godkända veterinärer benämns officiella veterinärer.
- Kontrakterade veterinärinspektörer är godkända veterinärer som dock inte är offentligt anställda tjänstemän. Med viss utbildning erhåller de ansvar motsvarande officiella veterinärer.
- Jordbruks- och miljötekniker är tjänstemän som utför kontrolluppgifter där inte veterinärkompetens erfordras.
- Tekniker som svarar för kontroller under överinseende av officiella eller kontrakterade veterinärer eller jordbruks- och miljötekniker, med avseende på djurhälsa, djurskydd, livsmedels- och fodersäkerhet och -kvalitet.

Samtliga kategorier har polismans befogenhet, och kan föra ett ärende vidare till statsåklagare, anmoda en person att rätta till brister samt kan även föreslå att prefekturen eller ministeriet vidtar mer långtgående åtgärder.

Direktoratet för havsfiske och vattenbruk

Direktoratets övergripande ansvar omfattar tillståndsfrågor beträffande havsfiske, säkerhet i skaldjursodlingar inklusive vattenkvalitet och fastställande av produktionszoner. De maritima frågorna är i övrigt delegerade till 14 regioner och 26 departement.

Laboratorier

Departementens veterinärservice stöder sig på auktoriserade laboratorier, varav de flesta är departementens egna laboratorier för offentliga kontrolluppgifter. Härtill finns ett nätverk av nationella referenslaboratorier som till större delen är knutna till Myndigheten för livsmedelssäkerhet. Samtliga laboratorier skall vara godkända av Jordbruks- och fiskeministeriet. En prefekt kan dock godkänna laboratorier för den egna kontrollen av livsmedel och foder. Vad gäller växtskydd svara det nationella referenslaboratoriet för all analysverksamhet. På skaldjursområdet har Nationella institutets för havsfiskeforskning laboratorier motsvarande uppgifter.

12.5. Ekonomi-, finans- och industriministeriet (MEFI)

DG Konkurrens, konsumentfrågor och bedrägeribekämpning och DG Tull och indirekt beskattning fullgör vissa uppgifter rörande livsmedelskontroll inom ramen för ministeriets verksamhetsområde.

DG Konkurrens, konsumentfrågor och bedrägeribekämpning

Generaldirektoratet har som uppgift att garantera en välfungerande och öppen marknad, skydda konsumentintresset samt värna konsumentens säkerhet och hälsa. Myndigheten är organiserad i 23 regionala direktorat som leder och samordnar 101 departementsdirektorat.

Till stöd för kontrollverksamheten har en kontrollhandledning utarbetats.

DG insatser i livsmedelskedjan avser i första hand säkra livsmedel och fodervaror, inklusive medverkan vid kontroll av i dessa förekommande substanser. Det avser såväl avsiktligt som oavsiktligt tillförda tillsatser.

Två av myndighetens direktorat, Konsument- och säkerhetsdirektoratet och Jordbruks- och livsmedelsdirektoratet ansvarar för kontroll av livsmedelssäkerhet. Konsument- och säkerhetsdirektoratet är också nationell kontaktpunkt för systemet för snabba varningar för livsmedel och foder.

Generaldirektoratet har polisfullmakt och kan ålägga företag och enskilda att vidta åtgärder vid påträffande brister samt anmäla påträffade brott till statsåklagare.

De kontroller som företas av DG Konkurrens, konsumentfrågor och bedrägeribekämpning görs vanligtvis i samverkan med DG Livsmedel och DG Tull och indirekt beskattning.

Generaldirektoratet har som generell stöd för verksamheten en databas med lagtexter, interna instruktioner och beskrivning av standardförfaranden. I ett informationssystem redovisas kontroll och uppföljningsinsatser med uppdelning på nationella och regionala åtgärder. Databasen och -systemen är tillgängliga i hela myndigheten.

12.6. Hälsa- och solidaritetsministeriet (MHS)

Inom ministeriets ram bedriver DG Hälsa (DGS) hälsopolitik enligt folkhälsolagen och medverkar i dess tillämpning i samarbete med såväl andra direktorat och funktioner inom ministeriet som andra myndigheter. Generaldirektoratet svarar för att samordna insatser när hälsofaror uppkommer, inklusive livsmedelsburna sådana. I ett direktiv från ministeriet till sektorsmyndigheten i regioner respektive departementen har dessa anmodats att tillgoda två specifika mål med avseende på livsmedel, nämligen dels att skydda folkhälsan genom varaktiga förbättringar av vattenkvalitet och buteljerat vatten, dels att bidra till förbättrad livsmedelssäkerhet och hantering av kriser som beror på livsmedel och att följa upp livsmedelsburna sjukdomar. Båda dessa mål följs upp genom indikatorer avseende antalet besökta anläggningar och förekomster av livsmedelsburna sjukdomsfall.

Regional service

För hälso- och sociala frågor i vid mening finns 26 regionala direktorat, som samverkar med direktoraten i departementen. Varje regional direktorat har till sitt förfogande en inspektionsfunktion med inriktning på veterinärmedicin.

Lokal service

Totalt finns cirka 100 departementala direktorat för folkhälso- och sociala frågor, vilka lyder under respektive prefekt. Ett direktoraten är uppdelat i två avdelningar med uppgifter som omfattar folkhälsa inklusive dricksvatten och utbrott av infektionssjukdomar respektive socialpolitik. Avdelningen för folkhälsa inkluderar miljöbetingad hälsoservice med samordning av veterinärtjänsten och konkurrens-, konsument- och bedrägeribekämpningstjänsten vid kontroll av specifika livsmedelsanläggningar. Direktoratet svarar också för kontroll av cateringföretag, charkuterier, vattenproducenter, med flera.

12.7. Övriga myndigheter

Miljöministeriet (ME)

Miljöministeriet har tagit fram instruktioner och anvisningar beträffande kontroll av avloppsvatten och material från avloppsvatten vid anläggningar som arbetar med animaliska biprodukter.

Arbetsmarknadsministeriet (ML)

Arbetsmarknadsministeriet har lagstiftningsuppgifter vad avser klassificering, förpackning och märkning av växtskyddsprodukter.

Franska myndigheten för livsmedelssäkerhet (AFSSA)

Myndighetens uppgift är att svara för riskbedömning i frågor som rör livsmedelssäkerhet, på eget initiativ eller på uppdrag av myndigheter verksamma inom området för livsmedelskontroll. Man svarar också för utvärdering av växtskyddsprodukter och konstgödsel innan dessa får godkännas. Myndigheten skall alltid konsulteras av ministerierna när förslag till lagar inom livsmedels och växtskyddsområdena utarbetas. Till myndigheten hör 12 laboratorier varav några är nationella referenslaboratorier.

Nationella myndigheten för veterinärmedicin (ANMV)

Myndigheten är ett vetenskapligt organ som ingår i Myndigheten för livsmedelssäkerhet. Uppgiften är att utvärdera och godkänna veterinärmedicinska produkter, kontrollera företag som producerar och marknadsför veterinärmedicin liksom kvaliteten på produkterna. Myndigheten ansvarar även för certifiering av tillverkningsmetoder, god laboratoriepraxis och export.

12.8 Frankrike i summering

Ett förhållandevis stort antal myndigheter och organisationer är som framgått medverkande i den franska livsmedelskontrollen, vilket bland annat förklaras av att verksamheten i stor utsträckning är decentraliserad till regioner och departement, vilket kan liknas vid en regional och lokal decentralisering. Samtidigt skall man dock lägga märke till att den centrala nivån utövar ett direkt inflytande över de lägre nivåerna, något som bedöms borga för enhetlig kontroll. Vad som skiljer Frankrike från övriga studerade länder är de befogenheter som är förknippade med tillsynen. Enskilda tjänstemän har de facto makt att kräva omedelbara åtgärder när de träffar på brister, och åklagare kan snabbt kopplas in.

Med det hierarkiska systemet bedöms en tydlig gränsdragning ha uppnåtts. Ofta förekommer att flera organ medverkar i kontrollen, exempelvis på området livsmedelshygien, där regional veterinärservice, DG Konkurrens, konsumentfrågor och bekämpning av bedrägerier, departementsdirektorat för hälso- och sociala frågor och departementsdirektorat för maritima frågor medverkar. Departementsdirektoraten har här ett förstahandsansvar i den operativa kontrollen, och kan vid behov koppla in övriga organ. Decentraliseringen är tydlig, men det är samtidigt en decentralisering under strikta former.

En myndighet som framträder med en mer framträdande roll än övriga vad gäller hur livsmedelskontrollen fastställs politiskt och hur olika myndigheter samordnas är DG Livsmedel, som sorterar direkt under Jordbruks- och fiskeministeriet. I ministeriet ingår också generaldirektoratet för fiske och vattenbruk. Det direkta kopplingar mellan generaldirektoraten och ministeriet innebär således att Jordbruks- och fiskeministeriet har en framskjuten ställning i livsmedelskontrollen. På central nivå har vidare Hälso- och solidaritetsministeriet och Ekonomi-, finans- och industriministeriet uppgifter avseende livsmedelskontroll.

Riskvärdering, riskhantering och kommunikation av riskerna är fördelade på olika myndigheter. Vad gäller riskvärdering har myndigheten för livsmedelssäkerhet en mycket framträdande roll. Med något enstaka undantag, exempelvis vid import av livsmedel av animaliskt ursprung, svarar myndigheten för värderingen. Åtgärder, det vill säga riskhantering, har också en dominerande part i den nationella styrkan för veterinär- och växtskyddsundersökningar. När sådana åtgärder vidtas kopplas regionala och lokala myndigheter in. Vad gäller information och kommunikation har DG Livsmedel en framträdande roll. En särskild funktion inom myndigheten har till uppgift att informera om eventuella risker och dylikt.

I riskanalyserna medverkar myndigheten för livsmedelssäkerhet till viss del, djurhälsa och veterinärmedicin, men det är främst DG Konkurrens, konsumentfrågor och bekämpning av bedrägerier som med sina laboratorieresurser svarar för analyser avseende såväl animalier, foder, livsmedelshygien som växtskydd och bekämpningsmedel.

De franska myndigheterna bedriver, såvitt har framkommit av landsprofilen, inte någon konkurrensutsatt verksamhet. Däremot kan på uppdrag av ansvariga myndigheter exempelvis kommersiella

laboratorier liksom privatpraktiserande veterinärer genomföra analyser respektive operativa kontroller.

Ett av DG Livsmedels direktorat bedriver forskning på livsmedelsområdet, främst vad gäller animalier. De till DG Livsmedel knutna laboratorerna bedriver också viss forskningsverksamhet, liksom Myndigheten för livsmedelssäkerhet. Nationella institutet för havsfiskeforskning bedriver som namnet säger forskning med avseende på fisk och skaldjur, och är också nationellt referenslaboratorium på området. Ytterligare ett antal myndigheter med forskningsverksamhet är de regionala direktoraten för industri, forskning och miljö, där särskilt växtforskning bedrivs. Forskningen är således fördelad på ett förhållandevis stort antal organ med viss specialisering.

Kontrollen gentemot företag bedöms, genom att direktoraten har ett brett förstahandsansvar, rationellt upplagd. Rapportering och redovisning sker i första hand till den lokala nivån.

Bibliometrisk analys av publikationerna från fem myndigheter med anknytning till livsmedelskedjan

Staffan Karlsson
Avd. för forskningspolitisk analys
Vetenskapsrådet

Sammanfattning

- Denna rapport redovisar en bibliometrisk analys av fem myndigheters vetenskapliga publikationer från åren 2003 till 2006: Fiskeriverket, Livsmedelsverket, Läkemedelsverket, Smittskyddsinstitutet och Statens veterinärmedicinska anstalt. Antalet publikationer varierade mellan 59 (Läkemedelsverket) och 497 (Smittskyddsinstitutet), totalt baseras studien på 1 086 publikationer.
- När publikationerna delas upp på ämnesområde visar det sig att de studerade myndigheterna bidrar med mer än 20 procent av den svenska produktionen inom två ämnen; Fiskeriverket står för 21 procent av de svenska publikationerna inom "Fisheries" och Statens veterinärmedicinska anstalt står för 23 procent av de svenska publikationerna inom "Parasitology" (och dessutom 17 procent inom "Veterinary Sciences").
- Alla myndigheternas publikationer citerades i genomsnitt högre än både världsgenomsnittet och det svenska genomsnittet för samma period. Två av myndigheterna utmärker sig genom ett högt citeringsmedelvärde (Livsmedelsverket 2,24 och Läkemedelsverket 1,50) och med höga andelar högt citerade publikationer (båda hade nästan 20 procent av publikationerna bland topp 10 procent av världsproduktionen).

Inledning

På uppdrag av utredningen ”Ansvar inom livsmedelkedjan” har fem myndigheters vetenskapliga publikationer från åren 2003–2006 analyserats. Studien syftar till att belysa ett antal kvantitativa och kvalitativa egenskaper hos respektive myndighets publikationer:

- Antal publikationer.
- Hur mycket myndigheternas publikationer uppmärksammas av andra forskare i form av citeringar och andelen av publikationerna som är högt citerade.
- Samarbetsmönster bakom publikationerna, samt
- Myndigheternas publiceringsmässiga ämnesprofil.

I flera fall presenteras också statistik för några större svenska lärosäten och/eller Sverige totalt som referensvärden till de studerade myndigheterna.

Identifiering av publikationer och totalt antal publikationer

Publikationer från åren 2003–2006 identifierades med hjälp av listor från några av myndigheterna samt med hjälp av de författaradresser som finns i Vetenskapsrådets publikationsdatabas (se nedan). Listor erhöles från Fiskeriverket, Livsmedelsverket och Statens Veterinärmedicinska anstalt medan publikationerna från Läkemedelsverket och Smittskyddsinstitutet identifierades enbart med hjälp av de författaradresser som finns i databasen. Från myndigheternas listor identifierades några publikationer där inte myndighetens namn inte fanns med bland författarnas adresser, men även dessa publikationer finns med i denna studie. Några publikationer som inte fanns med på myndigheternas listor men där myndighetens namn fanns bland författaradresserna i databasen inkluderas också.

Jordbruksverket ingick bland de myndigheter som skulle studeras, men enbart en publikation från jordbruksverket hittades. Jordbruksverket behandlas därför inte i denna rapport.

Den bibliometriska analys som redovisas i denna rapport baseras på publikationer av typerna ”article” och ”review”¹. Typen ”article”

¹ Publikationstyperna definieras av Thomson Reuters. Article är originalartiklar medan reviews är översiktsartiklar baserade på tidigare publicerat material. Publikationstypen Letter definieras som ”contributions or correspondence from the readers to the journal concerning

är här utökad till att inkludera också publikationer av typen ”letter”. Andra typer (framförallt av typerna ”meeting abstract” och ”editorial material”) exkluderades. Den bibliometriska analysen baseras på totalt 1 086 publikationer fördelade på respektive myndighet enligt tabell 1.

Tabell 1 Totalt antal identifierade (hela) publikationer av typerna ”Article” och ”Review”

<i>Organisation</i>	<i>Article</i> ^A	<i>Review</i>	<i>Totalt</i>
Fiskeriverket	92	2	94
Livsmedelsverket	102	2	104
Läkemedelsverket	55	4	59
Smittskyddsinstitutet	478	19	497
Statens veterinärmedicinska anstalt	321	11	332
Totalt	1048	38	1086

^APublikationstypen ”Letter” inkluderas i ”Article” gruppen.

Som referensvärden till de analyserade myndigheterna redovisas också i vissa fall medelvärden för Sverige och EU15 och EU27-grupperna.²

Bibliometrisk metodik

Studien baseras på Vetenskapsrådets publikationsdatabas som i sin tur är baserad på de publikationer som indexeras i Science Citation Index Expanded, Thomson Reuters.³ När statistiken sammanställdes inkluderade databasen publikationer som indexerats till och med första kvartalet 2008. Citeringar av de analyserade publikationerna är också summerade fram till och med 1a kvartalet 2008, dvs ett så kallat öppet citeringsfönster har använts. Vid summeringen av citeringar har självcitrat inte räknats med. Självciteringar

previously published material”. Totalt sett utgör Letter ca 4 % av den utökade definitionen av artikel.

² EU15 är de länder som var medlemmar i Europeiska unionen före anslutningen av tio nya länder den 1 maj 2004. Med EU27 avses alla de nuvarande (2008) medlemsländerna i unionen.

³ Certain data included herein are derived from the Science Citation Index Expanded® prepared by Thomson Reuters®, Philadelphia, Pennsylvania, USA© Copyright Thomson Reuters® 2008. All rights reserved.

definierade som att det finns ett eller flera författarnamn förekommer både på citerade och citerande publikationerna.

Medelciteringen av respektive myndighets publikationer har beräknats dels baserat (a) hela publikationer ("whole counts"), dvs alla publikationer får samma vikt (vikten 1) vid medelvärdesberäkningen eller (2) på adress-vägda publikationer ("fractional counts") där respektive publikation givits en vikt som är proportionerlig till myndighetens andel av alla angivna författaradresser. Om till exempel, en publikation har fem adresser varav en är till Fiskeriverket krediteras Fiskeriverket 0,2 publikationer och denna publikation får vikten 0,2 vid beräkningen av verkets adress-vägda citeringsmedelvärde etc. I några fall (30 publikationer) förekom två adresser till samma myndighet, i dessa fall tillgodoräknas myndigheten båda adresserna (tex om två av fem adresser är till Fiskeriverket tillgodoräknas myndigheten 0,4 publikationer).

Eftersom det finns betydande skillnader i citeringstraditioner mellan olika ämnesfält har en så kallad fältnormalisering gjorts av citeringsstatistiken. Fältnormaliseringen baseras på att (i det närmaste) alla tidskrifter i databasen tilldelats ett eller flera av 255 ämnesområden. För varje ämnesområde, typ av publikation (article eller review) och år beräknas ett världsgenomsnitt för antalet citeringar (kallat Field Citation Score, FCS). Fältnormaliseringen görs genom att antalet citeringar till en publikation (CPP) divideras med fältmedelvärdet (FCS); dvs CPP/FCS . Om en publikation som citeras lika mycket som världsgenomsnittet är $CPP=FCS$ och $CPP/FCS = 1$.

Eftersom en tidskrift kan tilldelas flera ämnen görs även en ämnesvägning när statistiken bryts på ämnesområden. Om en publikation (med en adress) i tidskrift som tilldelats två ämnen tilldelas vardera ämnet 0,5 ämnesvägd publikation. Om publikationen har två författaradresser och två ämnen blir vikten 0,25 per adress-ämneskombination. Summeras antalet vägda publikationer för alla ämnen som en organisation publicerat inom stämmer denna summa därmed överens med den adress-vägda summan för organisationen.

Flertalet (ca 90 procent) av publikationerna i multidisciplinära tidskrifter⁴ har klassats om till andra ämnesområden baserat på ämnes-

⁴ Till exempel Nature och Science, är normalt klassade till ämnesområdet "multidisciplinary sciences".

områdena hos de publikationer som citeras av respektive publikation samt de publikationer som citerar dessa publikationer.⁵

Högt citerade publikationer redovisas baserat på två olika definitioner; (a) topp 10 procent är publikationer som citeras högre än den 90:e percentilen inom ett visst ämnesområde, år och typ av publikation (article eller review) och (b) topp 1 procent är publikationer som citeras högre än den 99:e percentilen. Dessa två grupper av högt citerade publikationer innehåller därför något mindre än 10 respektive 1 procent av publikationerna; i genomsnitt ingår 7 procent respektive 0,7 procent av de högst citerade i värden i dessa grupper. Den exakta andelen varierar mellan ämnesområden, typ av publikation och år. Med *baspublikationer* avses alla publikationer som citeras lika mycket som eller lägre än den 90:e percentien, dvs baspublikationerna är alla publikationer som inte ingår i topp 10 procent-gruppen.

Statistiskt sett finns en ofta god korrelation mellan citeringsgrad och kvalitet bedömt med peer review.⁶ Det finns emellertid många olika skäl att citera vetenskapliga publikationer varav flera *inte* är tecken på hög kvalitet hos det citerade verket. För enskilda publikationer eller medelvärden för små material, som i denna rapport, är det viktigt att komma ihåg att sambandet mellan citeringsgrad och kvalitet är osäker. Citeringsmått som redovisas här bör därför tolkas med försiktighet, särskilt när statistiken bryts ner på ämnesområden. Inga citeringsmedelvärden har därför redovisats för enheter med mindre än 20 hela eller 10 vägda publikationer, men även tolkningen av dessa låga volymer kan vara problematisk.

En mer detaljerad beskrivning av den bibliometriska metodiken finns i Vetenskapsrådets rapport 13:2006.

Samarbete

Vetenskaplig publicering sker allt oftare i samarbete mellan olika organisationer, ofta från flera olika länder⁷. I tabell 2 redovisas några mått på graden av samarbete bakom publikationerna från de studerade myndigheterna jämfört med motsvarande statistik för alla svenska publikationer under samma period. Som framgår av

⁵ En detaljerad redogörelse för metodiken kan erhållas från enheten för statistik och analys vid Vetenskapsrådet.

⁶ Se till exempel Aksnes 2005 och Wallin 2005 (sid 266 i den senare för en kritisk diskussion om detta).

⁷ Wuchy m.fl. 2007.

tabellen är publikationerna från två av myndigheterna (Fiskeriverket och Smittskyddsinstitutet) något mer internationaliserade än Sverige totalt; 56 procent av båda myndigheternas publikationer var internationella, dvs författarnas adresser representerar minst ett annat land. Livsmedelsverket och Läkemedelsverket har en låg andel internationellt producerade publikationer (31 procent för båda).

Tabell 2 Grad av samarbete bakom publikationerna mätt som andel av publikationerna som baserats på internationellt samarbete (dvs minst ett land förutom Sverige finns representerat bland författarnas adresser) och antalet svenska och utländska författaradresser per publikation. Baserat på publikationer av typerna "Article" och "Review"

<i>Organisation</i>	<i>Antal hela publ.</i>	<i>Andel internat. publ.</i>	<i>Antal länder^A</i>	<i>Totalt antal adresser</i>	<i>Antal svenska adresser</i>	<i>Antal utländska adresser</i>
Fiskeriverket	94	56 %	1,01	3,36	1,85	1,51
Livsmedelsverket	104	31 %	0,83	3,24	2,12	1,13
Läkemedelsverket	59	31 %	0,63	4,71	3,90	0,81
Smittskyddsinstitutet	497	56 %	1,17	4,53	2,82	1,70
Statens veterinär- medicinska anstalt	332	43 %	0,73	3,37	2,40	0,97
Sverige totalt alla ämnen		49 %	0,91	3,22	1,66	1,55

^AFörutom Sverige.

De länder som myndigheterna oftast samarbetar med redovisas i tabell 3 och de svenska organisationer som publiceringen oftast sker i samarbete med redovisas i tabell 4. Mest frekventa samarbetsländer är Storbritannien och USA men även våra nordiska grannländer (framförallt Norge) finns med hos flera myndigheter.

Tabell 3 De analyserade myndigheternas mest frekventa samarbetsländer och andelen av myndighetens publikationer som producerats med respektive land

<i>Myndighet</i>	<i>Land</i>	<i>Antal hela publikationer</i>	<i>Andel^A</i>
Fiskeriverket (total 24 länder)			
	Finland	19	20 %
	Norge	9	10 %
	USA	9	10 %
	Danmark	7	7 %
Livsmedelsverket (total 21 länder)			
	Storbritannien	12	12 %
	Danmark	10	10 %
	Finland	7	7 %
	Nederländerna	7	7 %
Läkemedelsverket (total 14 länder)			
	Norge	7	12 %
	Frankrike	6	10 %
	USA	5	8 %
	Italien	4	7 %
Smittskyddsinstitutet (total 65 länder)			
	USA	74	15 %
	Tyskland	52	10 %
	Frankrike	46	9 %
	Storbritannien	40	8 %
Statens veterinärmedicinska anstalt (total 39 länder)			
	Storbritannien	28	8 %
	Danmark	23	7 %
	Norge	18	5 %
	USA	16	5 %

^A Eftersom flera länder kan förekomma på samma publikation kan summan av andelarna blir större än 100 procent.

De viktigaste svenska samarbetsorganisationerna till de studerade myndigheterna påverkas av en kombination av myndighetens ämnesinriktning och geografiska placering. I två fall, Smittskyddsinstitutet och Statens veterinärmedicinska anstalt, är andel publikationer i samarbete med Karolinska institutet respektive Sveriges lantbruksuniversitet extremt högt (90 procent eller mera). Troligen beror detta på gemensam personal som anger båda organisationernas adresser och/eller på gemensamma laboratorier.

Tabell 4 De analyserade myndigheternas mest frekventa svenska samarbetsorganisationer uppskattat via de författaradresser som finns angivna på respektive myndighets publikationer. Alla organisationer med vilka samarbetet resulterat i tre eller fler publikationer redovisas, dock maximalt 10 organisationer

<i>Myndighet</i>	<i>Organisation</i>	<i>Antal hela publikationer</i>	<i>Andel^A</i>
<i>Fiskeriverket (totalt 17 samarbetsorganisationer)</i>			
	Uppsala universitet	27	29 %
	Stockholms universitet	23	24 %
	Göteborgs universitet	15	16 %
	Umeå universitet	13	14 %
	Sveriges lantbruksuniversitet	8	9 %
	Naturhistoriska riksmuseet	4	4 %
	Mistra	3	3 %
	Naturvårdsverket	3	3 %
<i>Livsmedelsverket (totalt 28 samarbetsorganisationer)</i>			
	Uppsala universitet	54	52 %
	Sveriges lantbruksuniversitet	33	32 %
	Karolinska institutet	18	17 %
	Uppsala universitetssjukhus	18	17 %
	Linköpings universitet	5	5 %
	Lunds universitet	5	5 %
	ACT Biotech AB	3	3 %
	ASTRA	3	3 %
	Göteborgs universitet	3	3 %
<i>Läkemedelsverket (totalt 35 samarbetsorganisationer)</i>			
	Karolinska institutet	29	49 %
	Uppsala universitet	21	36 %
	Karolinska sjukhuset	15	25 %
	Uppsala universitetssjukhus	11	19 %
	Lund universitetssjukhus	8	14 %
	Göteborgs universitetssjukhus	6	10 %
	Faluns sjukhus	5	8 %
	Sveriges lantbruksuniversitet	5	8 %
	Umeå universitet	5	8 %
	Lunds universitet	4	7 %

<i>Smittskyddsinstitutet (totalt 117 samarbetsorganisationer)</i>		
Karolinska institutet	466	94 %
Karolinska sjukhuset	110	22 %
Uppsala universitet	52	10 %
Linköpings universitet	43	9 %
Uppsala universitetssjukhus	40	8 %
Umeå universitet	32	6 %
Sveriges lantbruksuniversitet	29	6 %
Stockholms universitet	26	5 %
Lunds universitet	24	5 %
Statens veterinärmed. anstalt	20	4 %
<i>Statens veterinärmedicinska anstalt (totalt 19 samarbetsorganisationer)</i>		
Sveriges lantbruksuniversitet	296	89 %
Uppsala universitet	63	19 %
Karolinska institutet	21	6 %
Smittskyddsinstitutet	20	6 %
Kungl tekniska högskolan	15	5 %
Göteborgs universitet	11	3 %
Lunds universitet	9	3 %
Isanova AB	8	2 %
Vidilab AB	8	2 %
Karolinska sjukhuset	7	2 %

Notera: universitet och motsvarande universitetssjukhus behandlas som separata enheter i tabellen.

^A Eftersom flera organisationer kan förekomma på samma publikation kan summan av andelarna blir större än 100 procent.

Bland annat på grund av att många publikationer är producerade i mer eller mindre omfattande samarbetskonstellationer är det vanligt att basera bibliometrisk statistik på vägda (fraktioniserade) publikationer; detta innebär att en publikation delas upp bland alla deltagande författare eller organisationer (och i eventuellt på ämnesområde). Fortsättningsvis i denna rapport kommer merparten av all statistik att baseras på de olika organisationernas andel av respektive publikation.

Citering

Publikationer som baseras på omfattande samarbeten citeras ofta högt⁸. När citeringsstatistik beräknas på vägda publikationer påverkar publikationer baserade på omfattande samarbeten medelvärden mindre än publikationer som producerats internt. Det är därför vanligt att citeringsmedelvärden som baserat på hela publikationer är högre än medelvärden som baserats på vägda publikationer. I tabell 5 redovisas citeringsstatistik baserat på hela publikationer medan motsvarande medelvärden baserat på vägda data redovisas i tabell 6. Som framgår av dessa tabeller erhålls inte alltid det högsta citeringsvärdet i tabell 5 (se till exempel Livsmedelsverket). Detta betyder att Livsmedelsverkets publikationer som producerats huvudsakligen internt inom myndigheten tenderar att citeras högre än publikationer baserade på samarbeten.

Tabell 5 Medelcitering och andel högt citerade publikationer baserat på hela publikationer ("whole counts")

<i>Organisation</i>	<i>Antal hela publikationer</i>	<i>Medelcitering CPP/FCS</i>	<i>Andel topp 10%^A</i>	<i>Andel Topp 1%^A</i>
Fiskeriverket	94	1,25	7,4	0,0
Livsmedelsverket	104	1,79	17,3	4,8
Läkemedelsverket	59	1,58	15,3	3,4
Smittskyddsinstitutet	497	1,19	7,6	1,4
Statens veterinärmedicinska anstalt	332	1,40	9,0	0,6
Sverige B	43 906	1,24	9,8	1,0
EU15 B	776 430	1,03	8,0	0,7
EU27 B	829 788	1,00	7,7	0,6

^A Andelen av världproduktionen som citeras mer än den 90:e och den 99:e percentilen.

^B Inom 84 ämnesområden där de analyserade myndigheterna har publikationer, jämför avsnittet om ämnesprofiler nedan.

Alla de studerade myndigheterna citeras över världsgenomsnittet (1) och över det svenska genomsnittet (1,10 baserat på fraktioniserade publikationer, tabell 6). Den högsta medelciteringen erhålls från publikationerna från Livsmedelsverket; 2,24 dvs. mer än dubbelt så högt citerade som världsgenomsnittet. Både Livsmedelsverket och Läkemedelsverket hade också en hög andel högt citerade publikationer (både bland topp 10 % och topp 1 procent). Fiskeriverket

⁸ Tex Glänzel, m.fl. 1999, Aksnes 2003.

och Statens veterinärmedicinska anstalt hade färre högt citerade än världsgenomsnittet samtidigt som deras citeringsmedelvärden ligger klart över världsgenomsnittet. Detta innebär att dessa myndigheters baspublikationer⁹ citeras relativt högt.

Tabell 6 Medelcitering och andel högt citerade publikationer baserat på adress-vägda (fraktioniserade) publikationer

Organisation	Vägt antal	Medelcitering CPP/FCS	Andel Topp 10%	Andel topp 1 % ^A
Fiskeriverket	40,8	1,17	5,4	0,2
Livsmedelsverket	51,9	2,24	19,5	7,3
Läkemedelsverket	21,5	1,50	17,5	5,6
Smittskyddsinstitutet	157,8	1,26	8,3	1,2
Statens veterinärmedicinska anstalt	126,9	1,39	8,4	0,4
SverigeB	28 069	1,14	8,7	0,7
EU15B	604 417	1,03	7,8	0,7
EU27B	653 617	0,99	7,5	0,6

^A Andelen av världproduktionen som citeras mer än den 90:e och den 99:e percentilen.

^B Inom de 84 ämnesområden där de analyserade myndigheterna har publikationer, jämför avsnittet om ämnesprofiler nedan.

Ämnesprofiler

Totalt hade de studerade myndigheterna publikationer inom 84 av databasens 255 ämnesområden. Inom 8 av dessa fanns 10 eller fler publikationer (adress- och ämnesvägt). Alla ämnesområden med 5 eller fler publikationer redovisas i tabell 7. En komplett lista med alla ämnesområden redovisas i bilaga 1. Medelcitering redovisas också i tabell 7 men endast i de fall det vägda antalet publikationer överstiger 10. Man bör dock hålla i minnet att citeringsmedelvärden är svårtolkade när de baseras på så låga volymer som är fallet för flertalet ämnen i tabell 7.

I bilaga 2 redovisas referensvärden i form av volym och medelcitering för Sverige och de fem största universiteten samt Sveriges lantbruksuniversitet för de ämnesområden där de studerade myndigheterna hade störst volym.

⁹ Dvs. de publikationer som citeras lika mycket som eller lägre än den 90:e percentilen, se metodik avsnittet.

Fiskeriverkets publikationer återfanns inom totalt 19 ämnen varav de 3 största står för två tredjedelar (68 procent, tabell 7). Det största ämnet "Fisheries" stod för 37 procent av verkets publikationer. Dessa citeras 29 procent över världsgenomsnittet, dvs. ungefär i samma nivå som alla svenska publikationer inom detta område (1,24). Fiskeriverket står för 21 procent av alla svenska publikationer inom ämnesområdet "Fisheries"; 15 av total 71 svenska publikationer inom detta område.

Livsmedelsverkets publikationer representerade totalt 30 ämnen men med relativt få publikationer per ämne. Endast ett ämne (Food Science and Technology) var större än fem publikationer (vägt antal).

Läkemedelsverkets publikationer fanns inom totalt 28 ämnen. Endast 1 av dessa (Pharmacology & Pharmacy) hade en volym över 5 publikationer. För alla övriga ämnen var volymen 2 publikationer eller mindre.

Smittskyddsinstitutet visade den största ämnesbredden med publikationer inom totalt 53 ämnen. Inom 4 ämnen fanns mer än 10 publikationer. Smittskyddsinstitutet står för 9 procent av alla svenska publikationer inom "Infectious Diseases" (jfr bilaga 2).

Publikationerna från *Statens veterinärmedicinska anstalt* återfanns inom 45 ämnesområden. Ett av dessa "Veterinary sciences" stod för nästan hälften (46 procent) och citerades relativt högt, 79 procent över världsgenomsnittet. För 2 områden, "Veterinary sciences" och "Parasitology", står veterinärmedicinska anstalten för en relativt stor andel av alla svenska publikationer inom respektive fält (17 procent respektive 23 procent).

Tabell 7 Ämnesområden med 5 publikationer eller mer från respektive myndighet. Medelciteringen anges också i de fall volymen är större än 10 vägda publikationer

Myndighet/ Ämnesområde	Vägt antal Publika- tioner ^A	Andel av myndigh. publ.	Andel av de svenska publ.	Medel- citering CPP/FCS	Andel topp 10% ^B	Andel topp 1%
<i>A. Fiskeriverket</i>						
Fisheries	15,2	37 %	21 %	1,29	7,7	0,66
Marine & Freshwater Biology	7,1	17 %	2 %			
Ecology	5,4	13 %	1 %			
<i>B. Livsmedelsverket</i>						
Food Science & Technology	10,2	20 %	4 %	3,10	21,4	11,84
Toxicology	6,8	13 %	3 %			
Chemistry, Analytical	5,1	10 %	1 %			
<i>C. Läkemedelsverket</i>						
Pharmacology & Pharmacy	8,1	38 %	1 %			
<i>D. Smittskyddsinstitutet</i>						
Infectious Diseases	31,0	20 %	9 %	0,74	2,2	0,10
Microbiology	28,4	19 %	5 %	1,29	7,8	1,45
Virology	19,8	13 %	9 %	0,82	4,4	0,56
Immunology	16,5	11 %	2 %	0,96	6,7	1,21
<i>E. Statens veterinärmedicinska anstalt</i>						
Veterinary Sciences	58,6	46 %	17 %	1,79	10,8	0,68
Parasitology	15,1	12 %	23 %	1,27	6,7	0,00
Microbiology	11,4	9 %	2 %	0,73	0,0	0,00

^A Adress- och ämnesvägt antal.

^B Andelen av världsproduktionen som citeras mer än den 90:e och den 99:e percentilen.

Citerad litteratur

- Aksnes DW 2003. Characteristics of highly cited papers. *Research Evaluation* 12: 159–170.
- Aksnes D.W. 2005. Citation rates and perceptions of scientific contribution. – *J. American Soc for Information Sci and Technol.* 57: 169–185.
- Glänzel W, Schubert A & Czerwon HJ 1999. A bibliometric analysis of international scientific cooperation of the European union (1985-1995). *Scientometrics* 45: 185–202.
- Vetenskapsrådet 2006. Hur mycket citeras svenska publikationer? Vetenskapsrådets rapportserie 13:2006 (www.vr.se).
- Wallin J.A. 2005. Bibliometric methods: pitfalls and possibilities. – *Basic & Clinical Pharmacology and Toxicology* 97: 261–275.
- Wuchty S, Jones BF & Uzzi B 2007. The increasing dominance of teams in production of knowledge. *Science* 316: 1036–1039.

Bilaga 1. Antal adress- och ämnesvägda publikationer per organisation och ämne. Förkortningar: FiV = Fiskeriverket, LiV = Livsmedelsverket, LäV = Läkemedelsverket, SMI= Smittskyddsinstitutet och SVA = Statens veterinärmedicinska anstalt, EU15 de 15 länder som var medlemmar i EU före den 1 maj 2004. EU27 de 27 länder som för närvarande (2008) är medlemmar i unionen.

Vägt antal publikationer

Ämne	FiV	LiV	LäV	SMI	SVA	Summa alla myndigh.	Sverige totalt	EU 15	EU 27
Veterinary Sciences	0,1	1,5	0,6	3,1	58,6	63,9	343,3	12 794	15 624
Microbiology	0,0	1,8	0,1	28,4	11,4	41,6	580,6	14 145	15 005
Infectious Diseases	0,0	0,1	0,9	31,0	2,7	34,6	358,8	7 538	7 729
Virology	0,0	0,0	0,0	19,8	2,0	21,8	209,6	4 628	4 854
Immunology	0,0	0,5	0,3	16,5	3,8	21,1	911,9	13 745	14 552
Parasitology	0,0	0,0	0,0	2,3	15,1	17,3	66,5	2 329	2 714
Fisheries	15,2	0,0	0,0	0,0	0,3	15,6	71,2	2 167	2 347
Pharmacology & Pharmacy	0,0	1,0	8,1	3,2	3,1	15,4	921,0	20 515	22 155
Food Science & Technology	0,0	10,2	0,0	0,1	2,3	12,6	242,0	9 060	9 858
Biotechnology & Applied Microbiology	0,0	3,3	0,0	4,7	3,3	11,2	457,6	9 765	10 530
Environmental Sciences	2,1	3,6	2,0	1,9	1,2	10,7	830,1	12 062	13 569
Biochemistry & Molecular Biology	0,2	2,1	0,0	6,0	2,0	10,3	1986,4	34 736	37 486
Marine & Freshwater Biology	7,1	0,0	0,1	0,0	0,3	7,5	284,6	6 195	6 607
Toxicology	0,0	6,8	0,3	0,2	0,3	7,5	262,0	4 073	4 527
Chemistry, Analytical	0,0	5,1	0,3	0,3	1,6	7,2	558,5	11 087	13 642
Genetics & Heredity	0,3	0,9	0,2	4,0	1,6	7,0	537,1	11 632	12 211
Medicine, Research & Experimental	0,0	1,3	0,3	4,3	0,7	6,7	363,9	7 088	7 668
Public, Environmental & Occupational Health	0,0	1,4	0,6	4,0	0,7	6,7	1036,7	9 892	10 240
Ecology	5,4	0,0	0,0	0,0	0,5	5,9	599,8	7 308	8 054
Medicine, General & Internal	0,0	0,0	1,7	3,4	0,0	5,1	591,7	24 593	24 963
Biochemical Research Methods	0,0	1,2	0,3	1,5	2,0	4,9	418,3	6 385	7 038

Agriculture, Dairy & Animal Science	0,0	0,0	0,0	0,0	3,8	3,8	173,1	4 131	5 027
Engineering, Environmental	1,2	0,0	0,0	1,6	0,8	3,6	274,2	2 558	2 769
Gastroenterology & Hepatology	0,0	0,3	0,8	2,2	0,0	3,3	454,3	12 183	12 551
Zoology	2,0	0,0	0,0	0,0	1,3	3,3	229,9	5 486	6 301
Oceanography	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2	135,7	2 850	3 013
Oncology	0,0	0,0	1,4	1,6	0,2	3,1	1303,8	24 422	25 637
Chemistry, Applied	0,0	2,7	0,0	0,0	0,1	2,9	127,1	3 717	4 131
Cell Biology	0,0	0,3	0,0	2,3	0,3	2,9	644,9	14 022	14 985
Water Resources	0,2	0,0	0,0	1,8	0,8	2,8	156,6	3 480	3 748
Endocrinology & Metabolism	0,0	2,2	0,2	0,0	0,0	2,4	1026,5	15 495	16 325
Nutrition & Dietetics	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	1,8	294,7	5 754	5 983
Respiratory System	0,0	0,0	0,0	1,7	0,1	1,8	261,6	6 902	7 052
Hematology	0,0	0,0	0,2	1,5	0,0	1,7	518,5	11 729	12 142
Tropical Medicine	0,0	0,0	0,0	0,9	0,5	1,4	21,8	577	583
Biophysics	0,0	0,7	0,0	0,5	0,0	1,2	381,8	6 067	6 770
Physiology	0,0	0,5	0,0	0,7	0,0	1,2	426,4	5 667	6 408
Rheumatology	0,0	0,0	1,0	0,1	0,0	1,1	365,0	6 897	7 130
Biology	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	213,6	4 612	5 563
Entomology	0,8	0,0	0,0	0,0	0,3	1,0	128,8	2 816	3 215
Pathology	0,0	0,0	0,0	0,6	0,3	0,8	158,9	6 184	6 555
Agronomy	0,0	0,5	0,0	0,0	0,3	0,8	90,1	2 531	3 168
Plant Sciences	0,0	0,0	0,3	0,0	0,5	0,8	495,4	11 747	13 552
Agricultural Engineering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,8	45,7	553	586
Energy & Fuels	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,8	218,4	2 984	3 313
Instruments & Instrumentation	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8	131,0	4 484	4 936
Agriculture, Multidisciplinary	0,0	0,7	0,0	0,0	0,1	0,7	55,5	2 202	2 303
Evolutionary Biology	0,5	0,0	0,0	0,0	0,3	0,7	155,4	2 017	2 124
Pediatrics	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0	0,7	492,7	9 633	9 972
Limnology	0,4	0,0	0,0	0,3	0,0	0,6	43,8	698	758
Reproductive Biology	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	142,3	2 943	3 148
Biodiversity Conservation	0,4	0,0	0,0	0,0	0,2	0,5	47,5	865	910
Medical Laboratory Technology	0,0	0,0	0,3	0,1	0,2	0,5	102,5	3 057	3 241
Spectroscopy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	193,8	4 324	4 975
Chemistry, Medicinal	0,0	0,0	0,3	0,2	0,0	0,5	132,8	4 126	4 519
Paleontology	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,5	114,9	2 202	2 438
Soil Science	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	126,6	2 618	2 770
Chemistry, Multidisciplinary	0,0	0,0	0,3	0,0	0,1	0,5	532,7	17 576	21 890
Behavioral Sciences	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	105,8	2 046	2 147
Urology & Nephrology	0,0	0,0	0,0	0,3	0,2	0,4	489,1	11 630	12 026
Dermatology	0,0	0,0	0,1	0,3	0,0	0,4	249,2	4 682	4 831
Otorhino-laryngology	0,0	0,0	0,3	0,1	0,0	0,4	208,6	8 120	8 396

Allergy	0,0	0,3	0,0	0,1	0,0	0,4	132,0	2 097	2 158
Developmental Biology	0,0	0,0	0,0	0,1	0,3	0,4	107,1	2 694	2 787
Obstetrics & Gynecology	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,3	517,1	7 821	8 177
Ornithology	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	57,6	1 210	1 402
Health Care Sciences & Services	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	149,2	2 349	2 381
Psychiatry	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,2	470,2	9 920	10 123
Chemistry, Organic	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	467,0	3 656	3 721
Critical Care Medicine	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	121,6	5 245	5 531
Dentistry, Oral Surgery & Medicine	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	592,4	17 180	19 138
Meteorology & Atmospheric Sciences	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	214,6	5 797	5 923
Cardiac & Cardiovascular System	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,2	540,6	14 409	15 008
Clinical Neurology	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	617,1	17 029	17 524
Physics, Fluids & Plasmas	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	185,7	4 474	4 805
Physics, Mathematical	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	206,4	6 627	7 464
Anatomy & Morphology	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	24,2	1 298	1 417
Rehabilitation	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	243,3	2 040	2 084
Computer Science, Interdisciplinary Applications	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	119,3	2 178	2 382
Mathematics, Interdisciplinary Applications	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	80,8	3 552	3 936
Statistics & Probability	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	195,9	5 097	5 478
Acoustics	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	160,4	2 619	2 778
Crystallography	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	187,3	5 899	7 019
Transplantation	0,0	0,0	0,0	0,03	0,0	0,03	130,2	2 905	3 114

Bilaga 2. Antal publikationer (adress- och ämnesvägda), fältnormaliserad medelcitering och andel högt citerade publikationer för Sverige totalt och några större lärosäten som referens till statistiken för myndigheterna. Citeringsstatistik redovisas endast i de fall det finns 10 eller fler publikationer i ämnet vid lärosätet. Förkortningar: EU15: de 15 länder som var medlemmar i EU före den 1 maj 2004, EU27: de 27 länder som för närvarande (2008) är medlemmar i unionen, GU = Göteborgs universitet, KI = Karolinska institutet, LU = Lunds universitet, SU = Stockholms universitet, SLU = Sveriges lantbruksuniversitet, UU = Uppsala universitet.

Vägt antal publikationer

Ämne	EU15	EU27	Sverige	GU	KI	LU	SU	SLU	UU
Fisheries	2 167	2 347	71,2	8,7	0,0	6,4	11,5	11,1	6,7
Food Science & Techn.	9 060	9 858	242,0	3,4	3,7	59,7	3,1	71,3	7,9
Immunology	13 745	14 552	911,9	150,0	215,7	151,0	20,2	10,1	80,8
Infectious Diseases	7 538	7 729	358,7	44,4	65,6	38,3	5,8	3,2	26,4
Microbiology	14 145	15 005	580,6	74,8	60,3	82,6	25,2	57,2	56,1
Parasitology	2 329	2 714	66,5	0,5	9,1	5,3	2,6	17,4	5,0
Veterinary Sciences	12 794	15 624	343,3	4,7	20,1	5,5	4,1	160,5	19,8
Virology	4 628	4 854	209,6	21,8	61,8	13,9	2,5	8,5	26,7

Medelcitering

Ämne	EU15	EU27	Sverige	GU	KI	LU	SU	SLU	UU
Fisheries	1,18	1,14	1,24				0,94	0,90	
Food Science & Techn.	1,14	1,11	1,41			1,53		1,41	
Immunology	0,91	0,89	0,74	0,86	0,52	0,68	0,64	0,78	0,60
Infectious Diseases	0,86	0,86	0,82	0,93	0,68	0,84			0,59
Microbiology	1,02	1,00	1,02	1,24	0,81	0,94	0,79	0,88	1,19
Parasitology	1,12	1,04	1,50					1,25	
Veterinary Sciences	1,05	0,93	1,66		2,49			1,50	1,72
Virology	0,94	0,92	0,85	0,75	1,16	0,79			0,67

Andel topp 10 procent

Ämne	EU15	EU27	Sverige	GU	KI	LU	SU	SLU	UU
Fisheries	8,2	7,8	7,6				6,4	7,9	
Food	8,7	8,4	10,9			10,8		11,9	
Science & Techn.									
Immunology	8,8	8,4	5,7	6,7	2,0	4,7	5,3	8,3	4,8
Infectious Diseases	5,8	5,7	4,2	7,3	1,2	5,8			3,6
Microbiology	7,7	7,4	7,6	12,0	7,7	5,9	2,6	5,1	10,6
Parasitology	9,4	8,4	14,1					10,5	
Veterinary Sciences	5,7	4,8	9,0		4,8			7,4	6,7
Virology	7,4	7,2	6,3	5,7	9,1	6,9			1,9

Andel topp 1 procent

Ämne	EU15	EU27	Sverige	GU	KI	LU	SU	SLU	UU
Fisheries	1,0	0,9	0,6				0,0	0,0	
Food	0,8	0,8	1,8			2,5		0,9	
Science & Techn.									
Immunology	0,7	0,7	0,5	1,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
Infectious Diseases	0,3	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0			0,0
Microbiology	0,4	0,4	0,2	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Parasitology	0,8	0,7	0,5					0,0	
Veterinary Sciences	0,5	0,4	0,7		4,8			0,6	0,0
Virology	0,7	0,7	0,9	0,0	4,5	1,2			0,0